

Discussion Papers

Liubomir CHIRIAC
expert IDIS „Viitorul”

RELANSAREA COOPERĂRII DEZVOLTĂRII REGIONALE DINTRE CHIȘINĂU ȘI TIRASPOL

Serie de
dezbateri publice
naționale

DECEMBRIE
2016

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

DISCUSSION PAPERS

SERIE DE DEZBATERI PUBLICE NAȚIONALE

RELANSAREA COOPERĂRII DEZVOLTĂRII REGIONALE DINTRE CHIȘINĂU ȘI TIRASPOL

Autor:

Liubomir CHIRIAC,
expert IDIS Viitorul

Decembrie 2016

Acest studiu a fost realizat cu sprijinul financiar al Black Sea Trust for Regional Cooperation, a Project of the German Marshall Fund.

Această publicație se distribuie gratuit. Toate drepturile sunt rezervate Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. Atât publicația cât și fragmente din ea nu pot fi reproduse fără permisiunea IDIS „Viitorul”. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția sau opinia Black Sea Trust for Regional Cooperation, of the German Marshall Fund sau a partenerilor săi.

Sumar

Introducere	4
1. Dezvoltarea regională în Republica Moldova: cadrul legal, politici și instituții.....	5
2. În aşteptarea dezvoltării regionale în regiunea transnistreană.....	10
3. Câtiva Indicatori economici privind dezvoltarea regiunii transnistrene.....	13
4. Rolul și potențialul regiunilor în economia Republicii Moldova prin prisma Produsului Intern Brut Regional. Locul regiunilor în economia mondială.....	15
5. Sinteze, concluzii și recomandări	22

Introducere

Materialul respectiv a fost elaborat în baza discuțiilor dintre experți de la Chișinău și Tiraspol în cadrul meșei rotunde „Perspectivele cooperării regionale între Chișinău și Tiraspol”, organizată în data de 8 iulie, 2016 de IDIS „Viitorul” în cadrul proiectului „Engaging regional stakeholders for conflict settlement through thematic exchange of ideas”, cu sprijinul financiar The Black Sea Trust for Regional Cooperation, German Marshall Fund. Opiniile și concluziile din această analiză aparțin autorului și nu reprezintă neapărt poziția IDIS „Viitorul” ori instituției donatoare. Obiectivul acestei mese rotunde ține atât de clarificarea cadrului legal, instituțional și a politicilor de dezvoltare regională pe ambele maluri ale Nistrului, precum și efectuarea analizei situației actuale în acest domeniu, identificând problemele și barierile privind dezvoltarea regională, și tot odată formularea de concluzii și recomandări care ar apropia Chișinăul și Tiraspolul prin prisma cooperării regionale. În Republica Moldova se implementează un model de dezvoltare regională european, inspirat din experiența europeană, și care are drept obiectiv înlăturarea dezechilibrelor majore dintre regiuni și oferirea de suport mai pregnant pentru regiunile dezavantajate. În Uniunea Europeană, dezvoltarea regională a condus la lichidarea diferențelor regionale majore, edificând statutul bunăstării.

Republica Moldova este la început de cale și are o dinamică pozitivă la capitolul implementarea politiciei de dezvoltare regională. Rezultatele înregistrate nu au produs, încă, schimbări majore în lichidarea dezechilibrelor socio-economice între regiuni. Dar dezvoltarea regională ia amploare și se extinde spre noi domenii și regiuni. Semnalele parvenite din partea cetățenilor, din provincie, sunt încurajatoare. Instituțiile publice,

responsabile de cooperare regională, abordează tot mai profesionist politicile de dezvoltare regională.

Dar cu toate acestea Republica Moldova nu este încă suficient de atractivă, din punct de vedere economic și social, pentru cetățenii din partea stângă a Nistrului. Astfel, în lucrarea respectivă, în premieră, a fost calculat PIB-ul per capital ajustat la Paritatea Puterii de Cumpărare, în profil regional. Luând în considerare acest indicator calculat de FMI, în circa 200 țări, în anul 2014, Republica Moldova (cu un PIB 4763 USD, poziția 137) rămâne a fi cea mai săracă țară din Europa. PIB-ul pe cap de locuitor al țării noastre este de circa 7 ori mai mic decât media țărilor din Uniunea Europeană (32770 USD) și se află pe poziția 32 în ratingul respectiv. La nivel regional, Prodului Intern Brut pe cap de locuitor ajustat la PPC, cu excepția Chișinăului, este strigător de mic: municipiul Chișinău (12193 USD, poziția 94-95 în topul mondial), RD Nord (3151 USD, poziția 149-150), UTA Găgăuzia (2890 USD, poziția 154-155), RD Sud (2768 USD, poziția 157-158), RD Centru (2587 USD, poziția 158-159).

În prezent, în regiunea transnistreană situația socio-economică este destul de gravă. Poate mai dificilă din anumite puncte de vedere, comparativ, cu situația de pe malul drept al Nistrului. Astfel, declinul economic, starea degradantă a infrastructurii, declinul demographic, situația socială deplorabilă impun identificarea și implementarea comună a unor mecanisme de cooperare regională, intercomunitară care ar facilita astfel dezvoltarea socio-economică a localităților de pe ambele maluri ale Nistrului. Sperăm foarte mult că anumite idei lansate în această lucrare vor avea sorti de izbândă.

1. Dezvoltarea regională în Republica Moldova: cadrul legal, politici și instituții

Dezvoltarea regională în țara noastră se instituționalizează odată cu stabilirea și aprofundarea relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Astfel, la 22 februarie, 2005 a fost semnat Planul de Acțiuni UE-Moldova, care conține o secțiune specială dedicată dezvoltării rurale și regionale. În conformitate cu acest document, Republica Moldova își asumă obligația să promoveze dezvoltarea regională echilibrată și să reducă diferențele economice și sociale între diferite regiuni din țară¹.

Ulterior, eforturile politice și legislative care vin din partea Republicii Moldova se materializează prin adoptarea de către Parlamentul RM, în data de 28 decembrie 2006 a două legi extrem de importante pentru descentralizarea procesului administrativ și dezvoltarea regională: Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă și Legea nr. 438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională, care stabilește obiectivele, cadrul instituțional, competențele și instrumentele specifice pentru realizarea politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova. Ambele legi au avut un impact pozitiv asupra procesului de dezvoltare regională în Republica Moldova.

Acordul de Asociere (AA) Republica Moldova - Uniunea Europeană, semnat pe 27 iunie 2014 la Bruxelles, prevede cooperare în domenii precum comerțul, politica de securitate, cultura. În acest document este inclus și compartimentul *Dezvoltarea regională, cooperarea transfrontalieră și regională*, (Capitolul 20, Titlul IV).

În aşa mod, în baza AA, Republica Moldova și UE vor coopera în domeniul dezvoltării regionale, urmărind înlăturarea dezechilibrelor majore dintre regiuni, oferirea de suport mai pregnant pentru regiunile dez-

avantajate, conectarea lor mai eficientă cu alte zone pentru înlăturarea dezechilibrelor și asigurarea unei cooperări economice reciproc avantajoase.

La baza acestei activități vor sta următoarele principii:

- *descentralizarea procesului decizional, de la nivelul central spre nivelul comunităților regionale;*
- *consolidarea parteneriatului dintre toate părțile implicate în dezvoltarea regională;*
- *cofinanțarea, prin contribuția financiară a Părților implicate în implementarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională.*

În acest sens, Acordul de Asociere prevede că dezvoltarea regională va fi conjugată cu cea transfrontalieră, pentru care va fi perfectionat cadrul juridic, în sensul facilitării relațiilor dintre regiunile respective. Activitățile cele mai importante vor fi orientate spre:

- *consolidarea capacitaților instituționale și operaționale ale instituțiilor naționale și regionale în domeniile dezvoltării regionale și planificării de amenajare a teritoriului în conformitate cu regulamentele și practica UE;*
- *îmbunătățirea mecanismelor de interacțiune verticală și orizontală a administrației publice centrale și locale în procesul de elaborare și implementare a politicilor regionale;*
- *impulsionarea dezvoltării economice, sociale și a turismului;*
- *îmbunătățirea conexiunilor de energie și transport, inclusiv restabilirea navigației pe râul Prut;*
- *protecția mediului, conservarea biodiversității, protejarea mai eficientă de inundațiile transfrontaliere etc.*

¹ Planul de Acțiuni UE-Moldova, art. 22.

Luând în considerare cele punctate mai sus, putem afirma că politicile de dezvoltare regională în țara noastră au fost inițiate și elaborate în concordanță cu prevederile și spiritul directivelor UE, orientate spre reducerea diferențelor și dezechilibrelor economice, sociale între regiunile europene.

De altfel, în *Legea nr.438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională*, articolul 2, alineatul 1, sunt stabilite clar obiectivele principale ale susținerii dezvoltării regionale:

- obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova;*
- reducerea dezechilibrelor între nivelurile de dezvoltare social-economică dintre regiuni și din interiorul lor;*
- consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane pentru dezvoltarea social-economică a regiunilor;*
- susținerea activității autorităților administrației publice locale și a colectivităților locale orientate spre dezvoltarea social-economică a localităților și coordonarea interacțiunii lor cu strategiile și programele naționale, de sector și regionale de dezvoltare.*

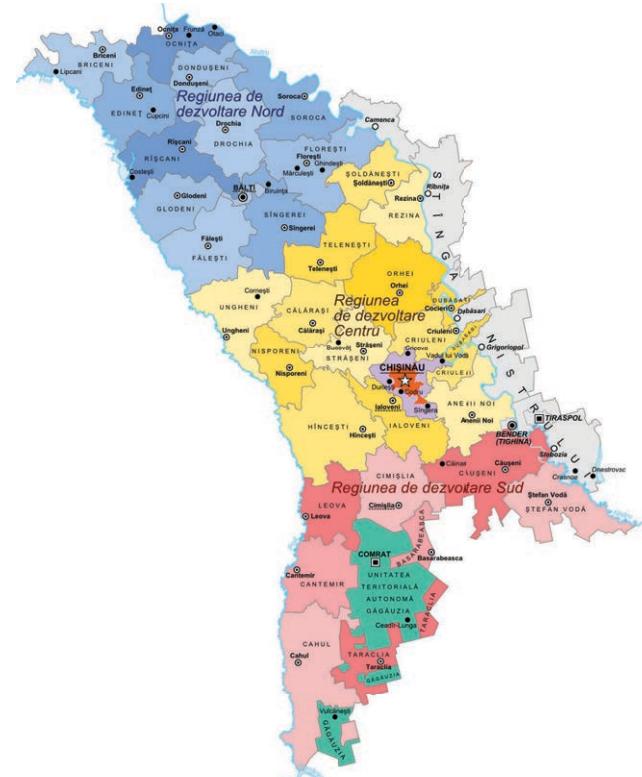
În vederea executării *Legii nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova* (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.21-24, art.68), precum în scopul dezvoltării stabile, durabile și uniforme a tuturor regiunilor de dezvoltare și a localităților Republicii Moldova, Guvernul RM a adoptat *Hotărârea Nr.127 din 08.02.2008*, prin care s-a decis stabilirea cadrului instituțional și s-au aprobat Regulamentele de funcționare a respectivelor instituții. Astfel, au fost create: Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regională (CNCDR); Fondul național pentru dezvoltarea regională (FNDR); Agenția de Dezvoltare Regională Nord (ADR Nord); Agenția de Dezvoltare Regională Centru (ADR Centru); Agenția de Dezvoltare Regională Sud (ADR Sud).

Un pas important în realizarea prevederilor legii privind dezvoltarea regională a fost făcut odată cu aprobarea **Strategiei de dezvoltare regională pentru perioada 2010-2012**, prin *Hotărârea Guvernului RM nr.158 din 4 martie 2010*.

Strategia de Dezvoltare Regională 2010-2012 schițează următoarele obiective pe termen mediu ale politicii de dezvoltare regională:

- participarea echilibrată a tuturor regiunilor la dezvoltarea social-economică a țării;*
- accelerarea dezvoltării orașelor mici în calitate de „poli de creștere” ai regiunilor;*
- dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității în agricultură;*
- dezvoltarea și modernizarea infrastructurii regionale și promovarea parteneriatului public-privat;*
- prevenirea poluării mediului înconjurător și utilizarea eficientă a resurselor naturale în vederea creșterii calității vieții.*

Figura 1. 6 regiuni de Dezvoltare Regională în Republica Moldova

Sursa: Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

Scopul principal al *Strategiei* era crearea cadrului instituțional al dezvoltării regionale, axat pe crearea și menținerea unei politici de gestiune, implementare, finanțare, monitorizare și de evaluare a dezvoltării regionale. În *Strategie* se menționează că politica de

dezvoltare regională vizează întreg teritoriul Republicii Moldova și va fi implementată în două etape. Pe parcursul etapei inițiale (2010-2012) eforturile Guvernului vor fi îndreptate spre consolidarea capacitaților și a condițiilor de dezvoltare în cadrul a trei regiuni de dezvoltare – Nord, Centru și Sud. La o etapă ulterioară (2012-2019), activitățile de dezvoltare regională vor fi întreprinse în regiunile de dezvoltare – Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, municipiul Chișinău și unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului (Transnistria).

Succint vom puncta cele mai importante realizări ale Strategiei de Dezvoltare Regională pentru anii 2010-2012:

- Au fost constituite cele 3 ADR (Nord, Centru și Sud);
- A fost lansată activitatea CNCDR;
- Au fost constituite cele 3 CRD (Nord, Centru și Sud);
- A fost dezvoltat cadrul de reglementare aferent:
 - Manualul operațional al ADR;
 - Manualul operațional al FNDR;
 - Instrucția utilizatorilor.
- A fost desfășurată prima etapă de propuneri de proiecte;
- S-au dezvoltat relații cu importanți donatori externi.

În procesul de elaborare a **Strategiei Naționale de Dezvoltare 2013-2015**, s-a ținut cont de realizările și problemele identificate în procesul de implementare a politicilor și de exigențele impuse în procesul integrării europene. La elaborarea **Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională 2013-2015** s-a luat în considerare faptul că politica regională a UE este o politică de investiții, care își propune să susțină competitivitatea și creșterea economică, îmbunătățirea calității vieții, crearea de locuri de muncă și dezvoltarea durabilă, care contribuie la îndeplinirea obiectivelor Strategiei Europene 2020.

Astfel, ținând cont de analiza social-economică și în conformitate cu tendințele UE cu privire la realizarea politicii de dezvoltare regională, a fost identificat obiectivul general strategic al SNDR 2013-2016:

Dezvoltarea echilibrată și durabilă în toate regiunile Republicii Moldova.

Obiectivul general strategic se referă la utilizarea eficientă a politicii și la potențialul de dezvoltare pe întreg teritoriul țării întru realizarea prevederilor SNDR până în 2020.

De asemenea, realizarea scopului principal al tuturor documentelor de politici contribuie la diminuarea sărăciei și asigurarea unui trai decent pe întreg teritoriul țării. Aceasta presupune necesitatea realizării pe etape a **obiectivelor specifice** ale SNDR pe termen scurt și mediu:

1. *Perfecționarea cadrului legal și normativ în domeniul dezvoltării regionale*
2. *Susținerea dezvoltării durabile a regiunilor și asigurarea unui sistem urban policentric*
3. *Consolidarea capacitaților instituțiilor de dezvoltare regională în regiunile țării*
4. *Diminuarea diferențelor locale, inter - și intra - regionale*
5. *Stabilirea coeziunii teritoriale și de prevenire a proceselor de marginalizare a zonelor defavorizate*
6. *Elaborarea și promovarea planificării integrate și participatorii în procesul de dezvoltare regională.*

La realizarea obiectivelor specifice au fost utilizate mecanisme definite și reflectate în următoarele documente: Planul de acțiuni privind realizarea SNDR 2013-2015, Documentul Unic de Program, Planurile Operaționale Regionale.

În calitate de domenii prioritare au fost considerate: *dezvoltarea urbană echilibrată; apă și canalizare; deșeurile menajere; infrastructura drumurilor; businessul mic și mijlociu; atracțivitatea turistică; eficiență energetică*. Menționăm faptul că în *Documentul unic de program pentru anii 2013-2015*, au fost stabilite sarcinile pe termen mediu ce trebuie îndeplinite în vederea implementării politicii de dezvoltare regională, în corespondere cu politica de integrare europeană promovată de Guvern².

² Documentul unic de program pentru anii 2013-2015.

Cele mai semnificative realizări ale **Strategiei Naționale de Dezvoltare 2013-2015** se referă la următoarele:

- A fost inițiat proiectul de propuneri de proiecte desfășurat conform unor noi reglementări în vederea reducerii efortului financiar al beneficiarilor;*
- A fost inițiat procesul de ajustare a cadrului de reglementare la prevederile acquis-ului comunitar (elaborarea Raportului de fezabilitate vizând alinierea Republicii Moldova la clasificarea statistică teritorială la nivelul UE – NUTS);*

- Au fost inițiate activități de implementare în celelalte regiuni de dezvoltare;*
- Au fost elaborate propuneri de politici publice privind orașele – poli de creștere.*

În tabelul de mai jos sunt incluse numărul de proiecte repartizate pe regiuni și bugetul folosit pentru implementarea lor, în perioada 2013-2015.

Tabelul 1. Numărul de proiecte implementate, distribuite în 2013-2015 pe regiuni

Regiunile de Dezvoltare	Numărul de proiecte	Bugetul
Regiunea de Dezvoltare Nord	27 proiecte	311,4 mln. Lei
Regiunea de Dezvoltare Centru	31 proiecte	369,3 mln. Lei
Regiunea de Dezvoltare Sud	21 proiecte	316,4 mln. Lei
Total	79 proiecte	997,1 mln. Lei

Sursa: Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

Implementarea celor 79 de proiecte, în sumă de 997,1 mln. lei, în perioada 2013-2015, a fost, de fapt, primul semnal pozitiv transmis cetățenilor prin care se demonstrează direct că dezvoltarea regională poate să aducă beneficii, să fie în folosul cetățenilor. De la adoptarea Legii nr.438-XVI din 28 decembrie 2006 și până la obținerea primelor rezultate palpabile au trecut mai bine de 10 ani. Pe parcursul acestor ani, destul de lent, dar totuși s-a reușit asigurarea cadrului legal și instituțional care ține de dezvoltarea regională. Mai jos putem examina care au fost domeniile prioritare în care au fost investite circa 997,1 mln lei.

Tabelul 2. Repartizarea sectorială a proiectelor de dezvoltare regională, în perioada 2013-2015

Sectorul	Numărul proiecte	Buget
Drumuri	24 proiecte	378,4 mil. lei
Apă și canalizare	23 proiecte	278,3 mil. lei
Îmbunătățirea factorilor de mediu	12 proiecte	109,2 mil. lei
Atractivitatea turistică	10 proiecte	103,7 mil. lei
Susținerea dezvoltării sectorului privat	7 proiecte	84,5 mil. lei
Eficiența energetică	3 proiecte	43,0 mil. lei
Total	79 proiecte	997,1 mln. lei

Sursa: Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

Nu ne vom opri în mod special la indicatorii sectoriali obținuți. Dar vom scoate în evidență numai câțiva indicatori care se referă la aprovisionarea cu apă potabilă, gestionarea deșeurilor menajere solide și infrastructura care ține de drumuri - probleme care rămân nerezolvate în Moldova.

Tabelul 3. Indicatorii sectoriali referitor la: drumuri, aprovisionare cu apă și canalizare, deșeuri menajere, perioada 2013-2015

Domeniu prioritar	Indicatori
Aprovisionare cu apă potabilă și servicii de canalizare	<ul style="list-style-type: none"> • Construite 140 km de rețele de apeduct și canalizare; • Construite 2 stații de tratare; • Construite 2 stații de epurare a apelor reziduale; • Beneficiari: circa 144 mii cetăteni din 44 localități.
Infrastructura drumurilor	<ul style="list-style-type: none"> • Construite 23,48 km de drumuri; • Renovate 56,62 km de drum; • Beneficiari: circa 430 mii locuitori din 79 localități.
Gestionarea deșeurilor menajere solide	<ul style="list-style-type: none"> • Construite 4 poligoane în orașele Telenești, Hâncești, Nisporeni, Biruința (r. Sângerei) • Construite 1266 de platforme pentru amplasarea containerelor de colectare a DMS; • Procurate 15 478 de containere de diferite dimensiuni; • Procurate 41 de unități de tehnică specializată, procurate și prese de balotat plastic.

Sursa: Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

Cataclismele politice, sociale, economice, prin care trece țara noastră odată la 6-8 ani (criza financiară din 1998-1999, embargoul economic din partea Rusiei-2006, revoluția twiter-2009, furtul miliardului - 2014, etc) îi face pe cetătenii Moldovei să fie prudenți și puțin încrezători în viitor. Neîncrederea în guvernare și guvernanți este demonstrată de numeroasele

sondajele de opinii. De exemplu, BOP din octombrie, 2016, indică că circa 64.4% dintre cetăteni nu au deosebită încredere în guvern. Dar, oricum, aceste rezultate înregistrate sunt poate primele mesaje pozitive, încrățătoare trimise cetătenilor referitor la faptul că dezvoltarea regională poate aduce beneficii considerabile cetătenilor la nivel local.

2. În aşteptarea relansării dezvoltării regionale în regiunea transnistreană

În *Legea nr.438-XVI din 28.12.2006 privind dezvoltarea regională* este prevăzută constituirea regiuni de dezvoltare Transnistria. Ulterior, în *Strategia de Dezvoltare Regională 2010-2012*, a fost preconizată lansarea activităților de dezvoltare regională (constituirea ADR Transnistria, CRD Transnistria) până în anul 2019.

La fel, a fost prevăzut faptul ca doi reprezentanți din regiunea transnistreană – președintele CRD și un reprezentant al sectorului privat delegat din partea Consiliului Regional pentru Dezvoltare Transnistria - să fie delegați în componența Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR).

Autoritățile de la Tiraspol au ignorat, din păcate, aceste deschideri din partea Chișinăului și, practic, s-au autoizolat, de malul drept, inclusiv de procesul de dezvoltare regională lansat în Republica Moldova.

Mai mult ca atât. Este necesar de punctat faptul că autoritățile de la Tiraspol, pe parcursul unei perioade destul de lungi, februarie 2006 – septembrie 2011, refuză să participe la negocierile oficiale bilaterale și în cadrul formatului „5+2”. Această perioadă este caracterizată și prin presiuni politice și economice dure din partea Federației Ruse asupra Republicii Moldova (interzicerea produsele vinicole moldovenești pe piața rusă, creșterea bruscă a prețului la gaz cu 100%, presiuni politice, etc.). În același timp este necesar de scos în evidență faptul că regiunea transnistreană nu are elaborată o politică proprie privind dezvoltarea regională. La fel, nu există „cadrul legal și instituțional” care ar contribui la implementarea politiciei de dezvoltare regională.

Unicele documente care au anumite tangențe cu dezvoltarea regională sunt: „*Legea privind organizarea teritorial-administrativă a Transnistriei*”, adoptată în iulie 2002; „*Strategia de Dezvoltare a Republicii Moldove-*

nești Nistrene. Strategia Transnistria 2025”; „*Planul de acțiune a executivului RMN cu privire la modernizarea accelerată a sferei socio-economice (Planul 2500)*”.

Reiterăm faptul că în documentele respective nu există și deci nu se explică, în niciun fel, ce ar însemna procesul de dezvoltare regională și cum poate fi realizat. Ca să fim mai exacti, doar în Planul 2500, care este un document politic al executivului de la Tiraspol, există un compartiment dedicat modernizării administrației teritoriale și dezvoltării regionale³. Obiectivul general al documentului se referă la creșterea Produsului Intern Brut pe cap de locuitor la 2500 USD până în 2015⁴. Cum se va implementa în practică acest obiectiv, cum se va moderniza administrația publică, cum se va realiza dezvoltarea regională – nu se precizează, nu se discută. Aspecte privind descentralizarea administrativă, stabilirea cadrului legal și instituțional privind dezvoltarea regională nu sunt examineate.

În acest fel, putem conchide că în Republica Moldova dezvoltarea regională, din considerente obiective, nu se extinde și asupra regiunii transnistrene. Autoritățile de la Tiraspol au refuzat și continuă să refuze orice propunere de cooperare în acest domeniu, venită din partea Chișinăului. În același timp, administrația de la Tiraspol nu are elaborat un concept de dezvoltare regională, nu are o politică în acest sens, nu există cadrul legal, nu sunt instituții și deci nu se implementează procesul de dezvoltare regională.

Prin urmare, dezvoltarea regională în Republica Moldova înseamnă o politică care, de rând cu celelalte politici publice, nu se extinde și asupra regiunii transnistrene⁵.

³ Гончар Александр. *Региональное развитие между обоими берегами днестра: обсуждение нынешних и будущих совместных возможностей*. Chișinău: APE 2013, p. 5-9.

⁴ Iovu A. *Identificarea oportunităților de dezvoltare regională dintre cele două maluri ale Nistrului*. Chișinău, APE, 2013, p. 6.

⁵ Țugui Eduard. Republica Moldova și regiunea transnistreană: dezvoltarea regională și cooperarea intercomunitară, IDIS „Viitorul, 2014.

În conformitate cu „Legea privind organizarea teritorial-administrativă a Transnistriei”, aprobată în iulie 2002, sistemul administrativ-teritorial din regiune este divizat în unități administrativ-teritoriale de nivelul 1 și nivelul 2. Astfel, nivelul 1 este reprezentat de unități teritorial-administrative primare, sate și orașele care nu intrunesc criteriile specifice orașelor. Iar cele 5 raioane: Grigoriopol, Dubăsari, Camenca, Râbnița, Slobozia, cât și orașele: Bender, Tiraspol, Râbnița și Dubăsari reprezintă nivelul 2. Potrivit documentului menționat mai sus, în regiunea transnistreană există 8 orașe (Bender, Grigoriopol, Dnestrovsc, Dubăsari, Camenca, Râbnița, Slobozia, Tiraspol), 8 orașele, 143 de sate, 4 stații de cale ferată și 1 sat biserică. În document nu se examinează și nici chiar nu se face referință la procesul de descentralizare administrativă, dezvoltare regională ori cooperare intercomunitară, etc.

Și, după cum se știe, până în anul 2015 nu existau instituții care ar fi preocupate de implementarea proceselor respective, cu excepția Agenției de Atragere a Investițiilor și Facilitare a Comerțului, care era unica instituție publică, ce avea drept obiectiv pragmatic atragerea investițiilor străine și facilitarea comerțului cu mărfuri produse în regiune.

Abia în aprilie 2015, în scopul de a optimiza eficiența structurilor autoritaților executive, s-a realizat fuziunea Serviciului de Stat pentru locuințe și servicii comunitare, energie și transport cu Serviciul de telecomunicații publice, informații și mass-media din Transnistria și, astfel, a fost constituit Ministerul Dezvoltării Regionale, Transporturilor și Comunicațiilor.

Experții din Tiraspol scot în evidență încă 2 structuri, care în opinia lor, au tangențe și influențează, într-un anumit fel, dezvoltarea regională: **Consiliul de Coordonare pentru Asistență Tehnică și Comisia pentru asistență umanitară și tehnică**.

Astfel, Consiliul de Coordonare pentru Asistență Tehnică activează pe bază de voluntariat și a Regulamentului din 10 aprilie 2012. Consiliul asigură corectitudinea utilizării ajutorului umanitar și tehnic, parvenit de la donator, ține evidență acestor bunuri și monitorizează repartizarea și folosirea acestor bunuri.

Noua structură administrativă de la Tiraspol are drept sarcină:

- Realizarea managementului privind reglementarea tehnică, acreditarea, sănătatea și siguranța la locul de muncă;
- Asigurarea activității de transport și a calității drumurilor;
- Realizarea managementului sistemelor de comunicații; Administrarea politicii de personal;
- Coordonarea strategiei de dezvoltare a mass-mediei;
- Realizarea managementului energetic și a serviciilor comunale;
- Gestionarea problemelor economice; Coordonarea activității serviciilor juridice.

Comisia pentru asistență umanitară și tehnică, la fel funcționează în bază de voluntariat. Funcția principală a Comisiei respective este de a emite certificate de înregistrare a acordurilor (contracte, acorduri, etc.), care țin atât de asistență umanitară și tehnică, cât și de elaborarea analizelor, rapoartelor privind impactul asistenței tehnice și livrărilor de bunuri destinate regiunii transnistrene.

Un alt pas important privind stimularea dezvoltării regionale, consideră experții tiraspoleni, ține de organizarea concursului în regiunea transnistreană privind elaborarea și implementarea programelor de dezvoltare socio-economică a regiunii pe anii 2016-2021.

Principala condiție a competiției - dezvoltarea unui program eficient de dezvoltare socio-economică a regiunii, care va oferi stabilitate macro-economică și creșterea produsului intern brut cu 6-10% anual. Cu regret, la moment, nu avem informație despre rezultatele acestui concurs ori despre anumite progrese înregistrate în acest sens.

Un alt factor important ține de mișcarea asociativă privind dezvoltarea regională. În anul 2012 este constituită Agenția de Dezvoltare Regională din Transnistria, o asociație obștească, care are drept scop: „îmbunătățirea calității vieții populației transnistrene prin

dezvoltarea infrastructurii sociale și amenajarea regiunilor și orașelor din Transnistria”⁶.

Reprezentanții Agenției de Dezvoltare Regională din Transnistria, ca și în anul 2014, la masa rotundă desfășurată la 8 iulie 2016, au punctat 10 probleme strințe care, în opinia lor, frânează, stopează, îngădăsează dezvoltarea regională în stânga Nistrului. Ele sunt⁸:

- *Infrastructura.* Degradarea drumurilor, în special a celor locale, a sectorului de locuințe și de utilități, a instituțiilor sociale.
- *Lipsa capacitateilor manageriale în APL.* APL-urile au capacitate limitate în scrierea și implementarea proiectelor de infrastructură, fundraising și asigurarea durabilității proiectelor.
- *Lipsa specialiștilor responsabili de relațiile externe și atragerea de fonduri în cadrul APL-urilor.*
- *Centralizarea excesivă a puterii* - dependența administrației locale de cea centrală. APL-urile nu dispun de resurse financiare proprii, suficiente pentru a soluționa probleme sociale și economice.
- *Lipsa unei asociații a Autorităților Publice Locale*, care ar putea reprezenta interesele APL-urilor.
- *Lipsa unui minister sau departament de profil*, care să coordoneze dezvoltarea regională în Transnistria.
- *Influența factorilor interni și externi.* Autoizolarea Transnistriei face dificilă participarea activă la proiecte internaționale de infrastructură și socio-economice, ca subiect independent.
- *Circulația frecventă a cadrelor*, la nivel central și local. Deseori, are loc numirea și nu alegerea persoanelor în funcțiile publice executive.
- *Lipsa programelor strategice*, la nivelul dezvoltării satelor, orașelor, raioanelor și a întregii Transnistrii.
- *Proceduri birocratice dificile* la înregistrarea proiectelor și ajutoarelor umanitare pentru APL-uri, ONG-uri și sectorului privat⁹.

⁶ Yaskova T. Prezentarea „Problemele dezvoltării regionale în Transnistria”, IDIS Viitorul, 16 mai 2014.

⁷ Agenția de Dezvoltare Regională din Transnistria. <http://www.ngo-ardt.com/o-nas.html>.

⁸ Țugui Eduard. Republica Moldova și regiunea transnitreană: dezvoltarea regională și cooperarea intercomunitară, IDIS „Viitorul”, 2014.

⁹ Yaskova T. Prezentarea „Problemele dezvoltării regionale în Transnistria”, IDIS Viitorul, 16 mai 2014.

3. Câtiva indicatori economici privind dezvoltarea regiunii transnistrene

Instituțiile specializate din Republica Moldova nu posedă informație suficientă, baze de date statistice despre situația socio-economică din stânga Nistrului. Iar statistica cu care se operează, la nivel oficial, în stânga Nistrului este colectată și prelucrată după metodologii care diferă de cele aplicate de Biroul Național de Statistică de la Chișinău. Cu toate acestea, facem referință la unele date statistice din stânga Nistrului, pentru a ne face o impresie generală, aproximativă despre tendințele, derularea unor procese socio-economice, administrative, dezvoltarea locală și regională din raioanele din stânga Nistrului.

Astfel, la finele anului 2014 regiunea transnistreană s-a confruntat cu probleme social-economice fără precedent. În consecință, în premieră, administrația de la Tiraspol, în anul 2015, a micșorat salariile pentru angajații din sectorul bugetar, reducându-le cu 15 procente. În anul 2016 se mențin tendințele de deteriorare a situației social-economice din regiune. Situația economică din regiunea transnistreană continuă să fie dificilă în 2016, înregistrând tendințe de înrăutățire în comparație cu 2015.

În continuare vom puncta câțiva indicatori economici care caracterizează situația din regiunea transnistreană în prezent:

- PIB-ul regiunii transnistrene a scăzut în 2016 cu circa 20,2% față de anul precedent.¹⁰ Astfel, rate de descreștere au fost înregistrate practic în cele mai importante sectoare în primele șase luni ale lui 2016 în comparație cu aceeași perioadă a anului precedent. De exemplu, volumul producției industriale în ianuarie-iunie 2016 a constituit circa 4 357,6 milioane de ruble. Raportat la USD, volumul producției industriale a fost de 342,1 milioane, fiind în descreștere cu aproximativ 9,3% față de aceeași perioadă a anului precedent.¹¹

¹⁰ Banca republicană transnistreană¹⁰

¹¹ „Ministerul dezvoltării economice al Transnistriei”

- Volumul investițiilor capitale a constituit 462 mln. de ruble în perioada ianuarie – iunie 2015, fiind în scădere față de aceeași perioadă a anului 2014 cu 41,1 % de la 784,5 mln. de ruble¹².
- S-au micșorat considerabil veniturile la bugetul consolidat și la fondul unic al asigurărilor sociale. Potrivit datelor furnizate de autoritățile din regiunea transnistreană, în 2015 veniturile bugetului consolidat și ale fondului unic al asigurărilor sociale s-a diminuat cu circa 67 milioane USD față de acumulările bugetare din 2014.¹³
- În perioada ianuarie – iunie 2015 se atestă o scădere de circa 23,8% a operațiunilor de „import-export” față de aceeași perioadă a anului 2014 când s-a înregistrat cifra de 1188 mln. USD. Datele furnizate cu privire la produsele livrate sau importate indică o descreștere de circa 25% a comerțului exterior. Menționăm că aceste cifre includ și datele privind activitatea comercială între ambele maluri ale Nistrului, piața moldovenească fiind cel mai mare consumator al produselor din regiunea transnistreană. Drept urmare, au scăzut considerabil acumulările la buget de la aşa-numitele „organe vamale”. În ianuarie-iunie 2016, încasările acestei instituții au constituit rata de 48% din cifrele planificate.¹⁴

Cauzele care au influențat și au condus la criza din regiunea din partea stânga a Nistrului țin de următoarele aspecte:

- *Instabilitatea politică în regiune. Conflictul armat în Ucraina.*
- *Conflictul dintre ramura „executivă” și cea „legislativă”, care ține de alegerea președintelui, s-a manifestat*

¹² Economic outlook. Relansarea economiei moldovenesti se lasă asteptată. 09/2016. IDIS Viitorul, pag.36.

¹³ „Banca republicană transnistreană”

¹⁴ <http://novostipmr.com/ru/news/16-07-19/prognozy-pravitelstva-v-otnoshenii-vozdushnogo-byudzheta-na-2016>

inclusiv prin viziuni diferite asupra politicilor elaborate și adoptate în partea stângă a Nistrului.

- *Scăderea cererii regionale pentru exportul produselor transnistrene;*
- *Accesul limitat la resursele financiare ale companiilor din regiunea transnistreană;*
- *Deprecierea valutelor partenerilor comerciali (R. Moldova, Rusia, Ucraina, etc);*
- *Stoparea ajutorului extern și a subsidiilor din partea Federației Ruse.¹⁵*

Toate problemele enumerate mai sus au influențat negativ acumulările bugetare în primele șase luni, din 2016, în regiunea transnistreană. Astfel, conform declarațiilor oficialilor transnistreni, planul veniturilor bugetare a fost îndeplinit în proporție de 64% din ceea ce a fost planificat.¹⁶

În astfel de condiții social-economice dificile nu se poate vorbi de o dezvoltare regională eficientă. ÎMM-urile din regiune, de exemplu, se confruntă cu probleme grave care țin de activitatea lor și, în primul rând, de finanțare. Agenții economici din partea stânga a Nistrului fac tot mai multe solicitări privind obținerea accesului la resursele financiare din partea dreaptă a Nistrului¹⁷. Accesul la resursele financiare în stânga Nistrului este limitat, iar costul resurselor este de 2-3 ori mai mare decât în dreapta Nistrului. Până la moment, o soluție în acest sens încă nu s-a identificat, deoarece băncile din Moldova evită, din motive obiective, oferirea de credite companiilor din stânga Nistrului.

Cu toate acestea, nu se observă schimbări de viziune, optică, deschideri din partea elitei politice, autoritaților din partea stânga a Nistrului privind relansarea cooperării între Chișinău și Tiraspol pe acest segment.

¹⁵ Starea economică a R. Moldova: Diagnostic. Prognoze. Recomandări, Economic Outlook, 12/2015, IDIS „Viitorul”

¹⁶ Starea economică a R. Moldova: Diagnostic. Prognoze. Recomandări, Economic Outlook, 12/2015, IDIS „Viitorul”

¹⁷ V. Ioniță, D. Ranga. Regândirea paradigmăi relațiilor economice-financiare între Chișinău și Tiraspol. Discussion Papers. Octombrie, 2016. IDIS Viitorul.

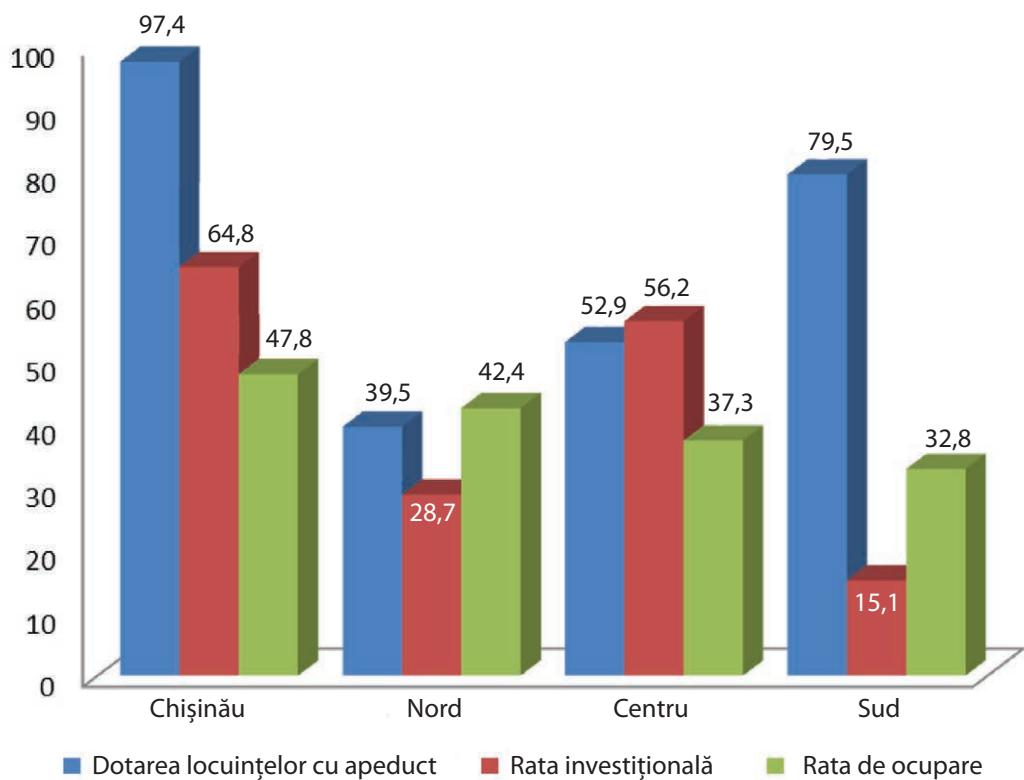
4. Rolul și potențialul regiunilor în economia Republicii Moldova prin prisma Produsului Intern Brut regional. Locul regiunilor în economia mondială

4.1. Dezechilibre regionale

Procesul de dezvoltare regională în Republica Moldova, chiar dacă ia amploare și crește în intensitate, încă nu a reușit să lichideze dezechilibrele care sunt între regiunile de dezvoltare. Astfel, dacă examinăm doar următoarele 3 componente: dotarea locuințelor cu instalație de alimentare cu apă, rata investițiilor și nivelul de ocupare în profil regional, municipiul Chișinău este în avantage în raport cu celelalte regiuni. În acest mod, **dotarea locuințelor cu apeduct**, în Chișinău este de 2.5 ori mai mare ca în RD Nord, de 1.8 ori

mai mare ca în RD Centru, de 1.2 ori mai mare ca în RD Sud. **Rata investițiilor** în perioada respectivă în Chișinău este de 4.3 ori mai mare decât în RD Sud, de 2.25 ori mai mare comparativ cu RD Nord, și de 1.2 ori mai mare decât RD Centru. Rata de ocupare a forței de muncă în capitală este de 1.46 de ori mai mare decât în RD Sud, de 1.3 ori mai mare comparativ cu RD Centru, și de 1.13 ori mai mare comparativ cu RD Nord.

Figura 2. Dotarea locuințelor cu instalații de alimentare cu apă, rata investițiilor și nivelul de ocupare în profil regional

Sursa: V. Berbecă, IDIS, indicatori estimați conform datelor BNS și evaluării SNDR 2012-2015

Tendințele existente sugerează că pentru regiunile de dezvoltare urmează să fie identificate soluții eficiente pentru a elimina decalajele majore. În contextul respectiv

și reieșind din angajamentul de a asigura continuitatea paradigmelor prin valorificarea potențialului social, economic și teritorial la nivel național și regional **Obiectivul general** al SNDR, pentru 2016-2020, este: **Dezvoltarea echilibrată și durabilă asigurată în toate regiunile Republicii Moldova.**

Obiectivul general va fi atins prin măsuri structurate pentru 3 **Obiective Specifice**.

1. **Accesul asigurat la servicii și utilități publice de calitate**
2. **Creștere economică sustenabilă în regiuni**

3. **Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale.**

Prezenta Strategie își propune cumularea eforturilor întru atingerea următorului **Impact scontat**:

- *Nivelul de trai al populației din regiuni este îmbunătățit.*
- *Disparitatele regionale sunt diminuate.*
- *Coeziunea teritorială este asigurată.*
- *Procesul migrațional din regiuni este diminuat.*

Progresul de realizare a obiectivului general al SNDR va fi cuantificat prin estimarea următorilor indicatori: PIB – ul regional; Nivelul de săracie în regiuni; Indicele de disparitate și Nivelul emisiilor de gaze cu efect de seră.

4.2. *Aportul regiunilor în economia Republicii Moldova prin prisma Produsului Intern Brut regional*

Deoarece PIB-ul regional va deveni un indicator de bază privind dezvoltarea regională, în continuare vom examina Produsul Intern Brut regional, care după conținutul economic este identic cu Produsul Intern Brut pe țară și reprezintă valoarea bunurilor și serviciilor prestate în unitățile economice, rezidente regiunii date.

Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, în premieră, în luna octombrie, 2016, a lansat calculele

care se referă la Produsul Intern Brut Regional (PIBR). PIBR a fost calculat pentru anii 2013 și 2014 în prețuri curente și comparabile pentru regiunile de dezvoltare: **Centru, Nord, Sud, mun. Chișinău și UTA Găgăuzia.**

În tabelul de mai jos vom scoate în evidență unitățile administrativ-teritoriale și populația din regiuni în anii 2013 și 2014.

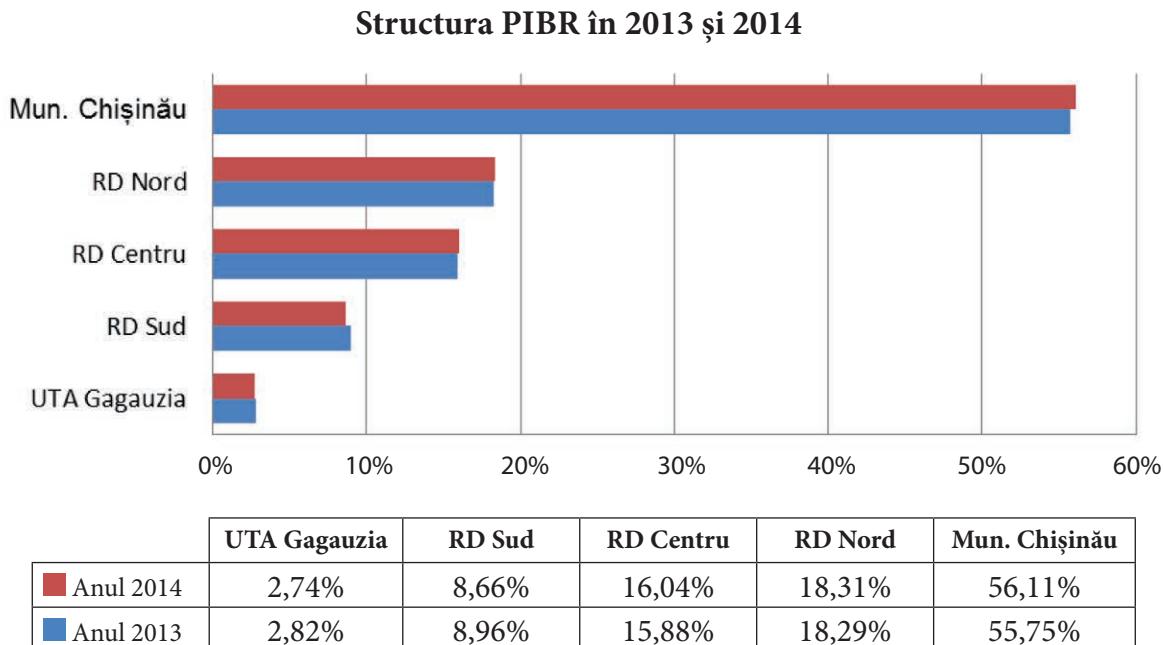
Tabelul 4. Populația regiunilor în anii 2013 și 2014

Regiunile de dezvoltare	Unitățile administrativ-teritoriale	Populația din regiune	
		Anul 2013	Anul 2014
Nord	Municipiul Bălți, raioanele Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Râșcani, Sângerei, Soroca	997 033	993 047
Centru	Raioanele Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hâncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni	1 060 582	1 059 542
Sud	Raioanele Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia	536 597	534 967
UTA Găgăuzia	Raioanele Comrat, Ceadâr-Lunga, Vulcănești	161 823	161 829
Mun. Chișinău		802 539	807 020

Sursa: Biroul Național de Statistică

PIBR oferă oportunitatea stabilirii atât a nivelului de dezvoltare economică a regiunii, cât și eficiența politicilor regionale. În tabelul de mai jos, vom examina structura PIB-ului regional, determinând contribuția fiecărei regiuni, prin PIB Regional la PIB-ul național.

Figura 3. Contribuția PIB-ului regiunilor la formarea PIB-ului național

Sursa: Biroul Național de Statistică

Din diagrama de mai sus se vede clar că municipiul Chișinău vine cu cea mai mare contribuție la formarea Produsului Intern Brut național, circa 56,11% în 2014%. După care urmează Regiunea de Dezvoltare Nord, cu 18,31% și Regiunea de Dezvoltare Centru, circa 16,04%. Celelalte două regiuni, RD Sud și UTA Găgăuzia contribuie nesemnificativ la PIB-ul național, aproximativ 8,66% și respectiv 2,74%, ceea ce constituie circa 11,4% din PIB-ul național total. Sesizăm că în anul 2014, RD Nord, RD Centru și mun. Chișinău în-

registrează o creștere nesemnificativă la propriul PIBR, comparativ cu anul 2013. Iar, PIB-ul RD Sud și UTA Găgăuzia înregistrează o descreștere nesemnificativă.

Cum era și previzibil, cea mai mare contribuție la formaarea PIB-ului național, mai bine de 56%, îl are municipiul Chișinău. Capitala este cel mai mare oraș din țară, unde locuiește, permanent sau temporar, aproape o treime din populație. Este important să clarificăm PIBR pe cap de locitor.

Tabelul 5. Produsul Intern Brut Regional, prețuri curente (mii lei)

Regiuni de dezvoltare	PIBR		PIBR per capita	
	2013	2014	2013	2014
CENTRU	15 964 951	17 973 693	15,05	16,96
MUN. CHIȘINĂU	56 038 053	62 869 976	69,83	77,90
NORD	18 381 911	20 519 025	18,44	20,66
SUD	9 001 710	9 704 175	16,78	18,14
U.T.A. GĂGĂUZIA	2 834 781	3 064 634	17,52	18,94
SIFIM	-1 710 935	-2 081 925		
TOTAL PIB	100 510 471	112 049 578	28,25	31,51

Sursa: Biroul Național de Statistică

Din tabelul de mai sus putem evidenția următoarele:

- PIBR, în prețuri curente, în anul 2014, în fiecare din regiuni, comparativ cu anul 2013, este în creștere. Astfel, în comparație cu 2013, PIBR în municipiul Chișinău a crescut de 1,12 ori; în regiunea Centru de 1,13 ori; în regiunea Nord de 1,12 ori; în regiunea Sud de 1,07 ori; în UTA Găgăuzia de 1,08 ori.
- Cel mai înalt nivel al PIBR-ului pe cap de locuitor a fost înregistrat, după cum era și previzibil, în municipiul Chișinău, circa 77,9 mii de lei. Pentru

comparație putem menționa faptul că PIBR pe cap de locuitor în capitală este mai mare de 3,8 ori decât PIBR pe cap de locuitor în regiunea Nord; de 4,1 ori mai mare decât cel din UTAG; de 4,3 ori și respectiv 4,6 ori mai mare decât PIBR pe cap de locuitor în regiunile Sud și Centru.

- Regiunile Sud și Centru, considerate tradițional mai puțin dezvoltate din punct de vedere socio-economic, înregistrează, cu regret, o creștere economică mai lentă comparativ cu celelalte 3 regiuni examineate.

4.3. Examinarea PIBR-ului pe cap de locuitor în baza Parității Puterii de Cumpărare. Locul regiunilor în economia mondială

În continuare vom examina **PIBR-ul pe cap de locuitor** în baza PPC (Parității Puterii de Cumpărare). Fiind calculat PIBR și ajustat la paritatea puterii de cumpărare și apoi luând în considerare costul diferit al vieții în diferite țări, aceste valori reprezintă cel mai bine bogăția cetățenilor din diferite țări ori regiuni (comparativ cu PIB-ul nominal pe cap de locuitor) și permite ulterior să se compare mai clar, deși nu în mod exclusiv, bogăția relativă a fiecărei țări ori regiuni.

Vom utiliza PPC ca o metodă pentru a calcula o rată de schimb alternativă între monedele țărilor ori regiunilor. Astfel, PPC-ul măsoară puterea de cumpărare

a unei monede, într-o unitate de masură internațională (de regulă, dolari), deoarece bunurile și serviciile au prețuri diferite în unele țări comparativ cu altele. În acest mod, ratele de schimb ale parității puterii de cumpărare au fost folosite mai jos pentru compararea nivelului de trai din țări diferite.

În continuare, urmând metodologia propusă de economistul Veaceslav Ioniță, senior expert IDIS „Viitorul”, s-a determinat PIBR pe cap de locuitor în baza PPC-ului. Implementând metodologia respectivă, au fost obținute următoarele date.

Tabelul 6. PIBR pe cap de locuitor în baza PPC pentru anul 2014 (USD)

Regiuni de dezvoltare	PIBR pe cap de locuitor în baza PPC-ului, pentru anul 2014 (USD)
Centru	2587 USD
Mun. Chișinău	12193 USD
Nord	3151 USD
Sud	2768 USD
UTA Găgăuzia	2890 USD
Total PIB Republica Moldova	4808 USD

Sursa: Calculat de autor, după datele BNS, conform metodologiei propusă de economistul Veaceslav Ioniță

Astfel, rezultatele obținute, în Tabelul 6, ne vor permite să comparăm nivelul de viață al cetățenilor din regiunile Republicii Moldova cu nivelul de trai din alte țări. Luând în considerare datele furnizate de FMI privind PIB-ul a circa 200 de țări ale lumii ajustat la PPC, (<http://www.tradingeconomics.com/moldova/gdp-per-capita-ppp>), **pentru anul 2014, putem compara cu PIBR pe cap de locuitor în baza PPC din regiunile de dezvoltare a țării noastre.** Să examinăm tabelul de mai jos.

Tabelul 7. Analiză comparativă. PIB-ul per capita în baza PPC, în circa 200 de țări, inclusiv regiunile din Republica Moldova, pentru anul 2014

Țara	PIBR pe cap de locuitor în baza PPC-ului, pentru anul 2014 (USD), conform datelor FMI	Țara	PIBR pe cap de locuitor în baza PPC-ului
1) Qatar	134448	138) Nicaragua	4707
2) Macau	133676	139) Honduras	4683
3) Luxembourg	91368	
4) Singapore	79551	146) Mauritania	3633
5) Kuwait	69878	147) Yemen	3609
6) Brunei	67912	148) Micronesia	3300
7) Emiratele Arabe Unite	64563	149) Kyrgyzstan	3182
8) Norvegia	64161	REGIUNEA NORD	3151
9) Elveția	55271	150) Cambodia	3113
.....		151) Ivory Coast	3108
32) Uniunea Europeană	34770	152) Djibouti	2983
65) România	19134	153) Bangladesh	2979
.....		154) Sao Tome and Principe	2963
92) China	12599	UTA GĂGĂUZIA	2890
93) Africa de Sud	12436	155) Vanuatu	2890
94) Macedonia	12291	156) Cameroon	2836
Municipiul CHIȘINĂU	12193	157) Kenya	2819
95) Maldives	11954	REGIUNEA SUD	2768
96) Grenada	11854	158) Papua New Guinea	2647
97) Peru	11451	REGIUNEA CENTRU	2587
....		159) Tajikistan	2567
107) Albania	10122	160) Lesotho	2473
....		
117) Ucraina	8238	196) Liberia	804
....		197) Burundi	734
134) Uzbekistan	5317	198) Congo	711
135) Laos	5076	199) Republica Centralafricană	544
136) Tonga	4888	200) Somalia	536
137) Moldova	4763 (4808 calculat de autor)		

Sursa: <http://www.tradingeconomics.com/moldova/gdp-per-capita-ppp>

Conform datelor din tabelul 6 putem scoate în evidență următoarele:

1. Înținând cont de PIB-ul pe cap de locuitor în baza PPC, Republica Moldova cu circa 4763 USD pe cap de locuitor (4808 USD, calculat de autor) se află, în anul 2014, pe locul 137, din cele 200 de țări evaluate. Mai jos ca Uzbekistan (5317 USD, poziția 134), Laos (5076 USD, poziția 135), Tonga (4888 USD, poziția 136) și un pic mai bine ca Honduras (4683 USD, poziția 139) și Nicaragua (4707 USD, poziția 138). PIB-ul pe cap de locuitor al țării noastre este de circa 7 ori mai mic decât media țărilor din Uniunea Europeană (32770 USD), care se poziționează pe locul 32 în ratingul respectiv. Dacă să comparăm cu situația țărilor vecine, PIB-ul per capita în baza PPC-ului al Republicii Moldova este de 4 ori mai mic comparativ cu cel al României (19134 USD, poziția 65) și de 1,7 ori mai mic cu cel al Ucrainei (8238 USD, poziția 117). Subliniem că PIB-ul pe cap de locuitor al României a crescut în anul 2015 cu circa 800 USD. **Moldova, cu regret, rămâne a fi cea mai săracă țară din Europa. Albania, fosta parteneră a Moldovei la capitolul sărăcie, cu un PIB de 10122 USD, ocupa poziția 107, în anul 2014.** Albania, după ce la 1 aprilie 2009 a devenit membră a NATO, și-a depus oficial candidatura pentru aderare la Uniunea Europeană la 28 aprilie 2009.
2. Doar municipiul Chișinău cu un PIB pe cap de locuitor de circa 12 193 USD poate fi inclus în primele 100 de țări ale lumii, undeva între Macedonia (12291 USD, poziția 94) și Republica Maldive din Oceanul Indian (11954 USD, poziția 95), Grenada (11854, poziția 96) și Peru (11451 USD, poziția 97). De notat faptul că Produsul intern brut per capita în baza PPC al capitalei noastre reprezintă circa 64% din PIB-ul pe cap de locuitor PPC al României (19134 USD, poziția 65).
3. Situația este cu mult mai proastă în celelalte regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova. Astfel, Regiunea de Nord (3151 USD), considerată în țară cea mai dezvoltată economic după municipiul Chișinău, este situată între Micronezia (3300 USD, poziția 148), Republica Kârgâzstan (3182 USD, poziția 149) și Cambodgia (3113 USD, poziția 150), Republica Coasta de Fildeș (Republica Côte d'Ivoire) (3108 USD, poziția 151).
4. Regiunea UTA Găgăuzia (2890 USD), a treia regiune după nivelul de dezvoltare în Republica Moldova, conform PIBR-ului pe cap de locuitor în baza PPC, se află în clasamentul respectiv între Republica Populară Bangladeș, Asia de Sud (2979 USD, poziția 153), Republica Democratică São Tomé și Príncipe din Africa de Vest (2963 USD, poziția 154) și Republica Vanuatu, Oceania (2890 USD, poziția 155), Republica Camerun din Africa centrală (2836 USD, poziția 156).
5. Următoarele două regiuni din Republica Moldova, Regiunea Sud (2768 USD) și Regiunea Centru (2587 USD) sunt situate la coada clasamentului, între țările considerate cu economie slabă ori extrem de slabă, precum Republica Kenia din Africa de est (2819 USD, poziția 157), Papua Noua Guineea din vestul Oceanului Pacific (2647 USD, poziția 158), Tadjikistan (2567 USD, poziția 159), Regatul Lesotho din Africa de Sud (2473 USD, poziția 160).

În aşa mod putem afirma că municipiul Chișinău reprezintă cel mai important centru economic al Republicii Moldova. În capitală se află cele mai influente instituții financiare și de business, companii de producere, transport, logistică etc. Cele mai importante fluxuri financiare, naționale și internaționale sunt concentrate tot în Chișinău.

În tabelul de mai jos este examinată contribuția regiunilor la Valoarea adăugată brută regională (VABR) în 2014.

Tabelul 8. Contribuția regiunilor la Valoarea adăugată brută regională (VABR) în 2014

Regiuni de dezvoltare	Agricultura, silvicultura și pescuit	Industria	Construcții	Servicii
CENTRU	34%	19%	7%	11%
MUN. CHIȘINĂU	2%	53%	75%	67%
NORD	35%	20%	8%	14%
SUD	23%	5%	9%	6%
U.T.A. GĂGĂUZIA	6%	3%	1%	2%
Total	100%	100%	100%	100%

Sursa: Biroul Național de Statistică

Conform datelor de mai sus, contribuția Chișinăului la valoarea adăugată brută, în domeniul industriei, serviciilor și construcțiilor reprezintă respectiv circa 53%, 67% și 75%. În afară de aceasta, aici sunt concentrate cele mai importante bănci și instituții financiare din țară, care susțin semnificativ economia țării.

Următoarea în top este RD Nord, care vine cu cea mai mare contribuție în agricultură, silvicultură și pescuit, circa 35% și aproximativ 20% în industrie. În Regiunea de Dezvoltare Nord sunt câteva orașe destul de dinamice din punct de vedere economic: Bălți, Soroca, Drochia, Edineț, etc. Aici se află complexul agroindustrial de producere a zahărului. În municipiul Bălți activează una dintre cele mai eficiente Zone Economice Libere din țară. Tot aici sunt concentrate câteva companii mari **de băuturi alcoolice și sucuri naturale**.

Regiunea Centru contribuie substanțial, la Valoarea adăugată brută, în domeniul agriculturii, silviculturii și pescuit, aproximativ cu 34 la sută și circa 19% în industrie. În această zonă sunt amplasate orașele adiacente capitalei (Orhei, Ialoveni, Strășeni etc), dar și cunoscutele fabrici producere a vinului (Cricova, Mileștii Noi, etc.). Prezența întreprinderilor din industria alimentară stimulează și dezvoltarea sectorului agricol.

Contribuția Regiunii de Sud, la Valoarea adăugată brută, în domeniul agriculturii este de circa 23%. Cele mai importante orașe sunt Cahul, Căușeni, Cimișlia.

Regiunea este vestită prin amplasarea celui mai semnificativ obiect de infrastructură și logistică din țară, Portul de mărfuri și terminalul petrolier de la Giurgiulești.

Autonomia Găgăuză, cea mai mică regiune atât ca suprafață, număr al populației, dar și ca potențial agro-industrial, vine cu o contribuție de aproape **șase la sută la Valoarea adăugată brută regională**, în domeniul agriculturii.

Studiu de caz

Conform datelor Băncii Mondiale, care arată că produsul intern brut pe cap de locuitor (ajustat cu paritatea puterii de cumpărare – PPC, pentru a face o comparație cât mai corectă cu alte state) a crescut de patru ori în România în perioada 1998-2015 (respectiv cu 303%). România, în acest mod, este pe locul al optulea în topul evoluției PIB per capita PPC în lume, după cinci state din Asia și Caucaz (inclusiv China), unul din Africa (Guinea Ecuatorială). La nivel continental, România este, pe locul al doilea în Europa și pe locul întâi în rândul membrilor UE. Se află în relativa apropiere a României (cu creșteri de trei până la 3,5 ori ale PIB-ului în 18 ani) Albania, Belarus și statele baltice, iar în zona de creșteri de 2,5 până la trei ori ale PIB-ului per capita PPC sunt, în ordine, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Moldova, Polonia, Slovacia și Macedonia.

5. Sinteze, concluzii și recomandări

Aprofundarea și instituționalizarea, în timp, a relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană a pregătit terenul pentru ajustarea treptată și implementarea ulterioară a modelului european de dezvoltare regională. În contextul respectiv, cadrul legal adoptat privind dezvoltarea regională stabilește obiectivele, cadrul instituțional, competențele și instrumentele specifice pentru realizarea politicilor de dezvoltare regională în Republica Moldova în concordanță cu prevederile și spiritul directivelor UE, orientate spre reducerea diferențelor și dezechilibrelor economice, sociale între regiuni.

Republica Moldova are o dinamică pozitivă privind implementarea politicii de dezvoltare regională. Chiar dacă rezultatele înregistrate nu au produs, încă, schimbări majore în lichidarea dezechilibrelor socio-economice între regiuni, dezvoltarea regională ia amploare, acoperă noi regiuni și se extinde spre noi domenii, semnale parvenite din partea cetățenilor sunt încurajatoare, iar instituțiile publice, acumulând experiență, abordează tot mai profesionist politicile de dezvoltare regională.

Dar cu toate acestea, Republica Moldova nu este încă suficient de atractivă, din punct de vedere economic și social, pentru cetățenii și elitele politice din partea stângă a Nistrului. Astfel, luând în considerare PIB-ul per capita în baza PPC, în circa 200 de țări, din anul 2014, Republica Moldova (cu un PIB de 4763 USD, poziția 137) rămâne a fi cea mai săracă țară din Europa. PIB-ul pe cap de locuitor al țării noastre este de circa 7 ori mai mic decât media țărilor din Uniunea Europeană (32770 USD), care se află pe poziția 32 în ratingul respectiv.

De menționat faptul că PIB-ul per capita în baza PPC al Republicii Moldova este de 4 ori mai mic comparativ cu cel al României (19134 USD, poziția 65) și de 1,7

ori mai mic decât cel al Ucrainei (8238 USD, poziția 117). Albania, de exemplu, fosta parteneră a Moldovei la capitolul sărăcie, cu un PIB per capita de 10122 USD, ocupa poziția 107 în anul 2014. Albania, după ce la 1 aprilie 2009 a devenit membră a NATO, și-a depus oficial candidatura pentru aderare la Uniunea Europeană la 28 aprilie 2009.

La nivel regional, Produsul Intern Brut pe cap de locuitor ajustat la PPC, cu excepția Chișinăului, este extrem de mic: mun. Chișinău (12193 USD, poziția 94-95 în topul mondial), RD Nord (3151 USD, poziția 149-150), UTA Găgăuzia (2890 USD, poziția 154-155), RD Sud (2768 USD, poziția 157-158), RD Centru (2587 USD, poziția 158-159).

Regiunea din stânga Nistrului continuă să mențină oficial un curs de separare de Republica Moldova, un curs orientat complet spre spațiul euro-asiatic, care contravine intereselor fundamentale ale Republicii Moldova, ce are drept scop integrarea europeană. Regiunea transnistreană nu are definit un cadrul legal și instituțional privind dezvoltarea regională. Mai mult ca atât, regiunea transnistreană, cu regret, refuză orice propunere de cooperare regională din partea Chișinăului și, la moment, nu implementează politici de dezvoltare regională.

Republica Moldova și Ucraina, în februarie, 2012 au semnat un acord, în baza căruia, a fost constituită Euroregiunea "Nistru". Euroregiunea include regiunea Vinița, din Ucraina, și șapte raioane din Republica Moldova – Ocnița, Dondușeni, Soroca, Șoldănești, Florești, Rezina, Dubăsari. Raioanele Camenca și Râbnița, din stânga Nistrului, au fost invitate să devină membre ale Euroregiunii, dar autoritățile de la Tiraspol nu le-au permis categoric, respingând, neacceptând, astfel, mai multe posibilități de dezvoltare.

Regiunea transnistreană confruntându-se, în ultima perioadă, cu probleme socio-economice extreme de grave a acceptat să participe la asistența pentru dezvoltare oferită de donatorii externi, nemijlocit la Programul UE de „*Confidence Building Measures*”, gestionat de către PNUD Moldova și la alte fonduri ale partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova.

În această perioadă incertă, oamenii de cultură, sportivi, agenți economici și o parte din organizațiile

societății civile din regiunea transnistreană mențin conexiunea între malul stâng și cel drept al Nistrului. Astfel, autoritățile de la Tiraspol permit tacit unor organizații sportive, culturale, non-guvernamentale și unor agenți economici din regiune să participe, în cooperare cu partenerii din dreapta Nistrului, la competițiile care țin, de accesarea fondurilor, destinate de a încuraja crearea de parteneriate între actorii respectivi de pe cele două maluri ale Nistrului, consolidând și dezvoltând sectoarele date.

Recomandări:

1. Realizarea reformei administrativ-teritoriale în conformitate cu Strategia de reformă a administrației publice 2016-2020 și cu angajamentele importante asumate prin Programul de activitate al Guvernului, Acordul de Asociere RM-UE, Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ar dinamiza dezvoltarea regională. Numărul exagerat de mări de primării (898) și raioane (32) frânează implementarea reușită a dezvoltării regionale. Fărămițarea excesivă a unităților administrativ-teritoriale implică resurse umane și financiare considerabile necesare menținerii acestui sistem inefficient. Circa **94% dintre primăriile rurale îndeplinesc un rol de reprezentare, și nu de asigurare a unor servicii comunale propriu-zise.** Funcțiile și competențele atribuite acestor autorități se rezumă, de facto, la emiterea de acte (certificate, autorizații etc.). Aceste APL-uri nu au personalul și nici resursele financiare necesare pentru a asigura funcții mai complexe. Tot odată, delimitarea incertă, neclară, incompletă a competențelor între autoritățile administrației publice de diferite niveluri nu permite implementarea dinamică a SNDR 2016-2020.

2. Realizarea cu succes a obiectivelor SNDR 2016-2020, SDR Nord 2016-2020, SDR Centru 2016-2020, SDR UTA Găgăuzia 2016-2020.

Implementarea consecventă și graduală a strategiilor respective, atât la nivel național, cât și la nivel regional, va conduce la modernizarea țării și la

implementarea cu succes a reformelor structurale prevăzute de Acordul de Asociere UE-Republika Moldova, care poate să aducă la coeziune socio-economică și teritorială în Republica Moldova. Implementarea cu succes a modelului european de dezvoltare regională, creșterea Produsului Intern Brut Regional per capita PPC va conduce, cu certitudine, la creșterea atractivității regiunilor în raport cu cetățenii din partea stângă a Nistrului. Atractivitatea malului drept al Nistrului înseamnă, în primul rând, rezultate palpabile obținute în urma implementării reformelor structurale în beneficiul cetățenilor Republicii Moldova.

3. Realizarea și aplicarea mecanismelor de cooperare intercomunitară între cele două maluri ale Nistrului.

Cooperarea intercomunitară este un instrument de furnizare în comun, în condiții de calitate și eficacitate, a serviciilor publice locale, care s-ar referi la: *dezvoltarea economică teritorială, păstrarea patrimoniului cultural și desfășurarea de evenimente culturale, colectarea și evacuarea deșeurilor, irigația agricolă, planificarea urbană, gestionarea și protejarea mediului înconjurător, dezvoltarea turismului, etc.* Prin unirea eforturilor a cătorva APL-uri, de pe ambele maluri ale Nistrului, se pot asigura condițiile și premisele necesare pentru organizarea și finanțarea unui serviciu public, ori a cătorva servicii, în condițiile în care fiecare unitate administrativ-teritorială nu posedă resursele umane și

financiare pentru a presta serviciile respective. Cooperarea intercomunitară poate fi formală ori informală. IDIS „Viitorul” are suficientă experiență în acest domeniu, constituind câteva întreprinderi intercomunitare care prestează cu succes servicii publice pentru mai multe primării: IM „Tulumba service” (Gura-Galbenei, Ivanovca-Nouă, Lipoveni, Albina), Întreprinderea Inter-municipală „Congaz Sulari” (Congaz, Chioselia Rusă, Cotovsco), Întreprinderea Inter-municipală „Lumen Ermoclia” (Ermoclia, Feștelita, Popeasca). Cooperarea intercomunitară presupune și riscuri, de aceea necesită o pregătire minuțioasă, din mai multe puncte de vedere. Doar în aşa fel cooperarea intercomunitară poate oferi avantaje semnificative pentru toate unitățile administrativ-teritoriale de pe ambele maluri ale Nistrului.

4. Implementarea mecanismelor de cooperare rurală în baza inițiativei de sorginte europeană cunoscută sub denumirea de Leader, pe ambele maluri ale Nistrului.

Inițiativa respectivă are o metodologie proprie de implementare și reprezentă, de fapt, prima inițiativă comunitară de dezvoltare rurală (“Liaisons Entre De Developpement de l’Economie Rural (Legături între Acțiuni de Dezvoltare a Economiei Rurale). Inițiativa a fost aprobată de către Comisia Europeană în data de 15 martie 1991. Implementarea metodologiei Leader va urmări ca populația rurală, de pe ambele maluri ale Nistrului, să încheie parteneriate și să se organizeze într-o formulă denumită Grup de Acțiuni Locală, care în mod autonom să fie responsabil de analiza problemelor, cu care se confruntă comunitatea, să definească o strategie de dezvoltare, să priorizeze obiectivele și să aplice propriul program de dezvoltare rurală, atât pe malul drept, cât și pe malul stâng al Nistrului. Astfel, în mediul rural, în special în raioanele din stânga Nistrului: Slobozia, Grigoriopol, Dubăsari, Camenca, Râbnița și raioanele din dreapta Nistrului: Ștefan-Vodă, Căușeni, Anenii Noi, Criuleni, Dubăsari, Rezina, Florești, Șodănești, va fi posibil de a implementa proiecte care

vor ține de: *mobilizarea populației, păstrarea culturii și identității, conservarea și gestionarea resurselor naturale, crearea de locuri de muncă și a accesului la piață, aplicarea noilor tehnologii pentru obținerea de profit, garantarea incluziunii socio-profesionale a populației, dobândirea de noi cunoștințe tehnice, dobândirea de competențe prin formarea sau punerea în valoare a imaginii regiunilor.* Prin toate acestea, Leader va contribui la creșterea încrederii cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului și va pregăti terenul ca populația din mediul rural să pună în aplicare propriile inițiative de dezvoltare.

5. Elaborarea unor studii de fezabilitate pentru raioanele aflate pe ambele maluri ale Nistrului, de către experții din Chișinău și Tiraspol, care să fundamenteze implementarea mecanismelor de cooperare intercomunitară, mecanismelor de cooperare rurală în baza inițiativei Leader, mecanismelor de dezvoltare regională.

Aceste trei mecanisme pot fi eficiente și pot avea un impact pozitiv dacă vor fi abordate corect având la bază o fundamentare socio-economică solidă. Deja există experiență pozitivă privind elaborarea în parteneriat, de către experții de pe ambele maluri ale Nistrului, a studiilor și analizelor socio-economice privind situația actuală din regiune. Realizând studiile de fezabilitate, se va ști exact câte resurse și ce fel de resurse sunt necesare pentru a lansa cu succes mecanismele descrise mai sus. Astfel de analize vor fi menite să contribuie la revitalizare și să pună în valoare mediul rural, plecând de la interesele cetățenilor de pe ambele maluri ale Nistrului.

Sprijinind și susținând finanțator proiecte de dezvoltare regională, cooperare intercomunitară, cooperare rurală în baza inițiativei comunitare Leader, donatorii internaționali, împreună cu ONG-urile, agenții economic responsabili, autoritățile locale din stânga și dreapta Nistrului, vor începe să lucreze împreună și să implementeze proiecte fezabile, care pot aduce consolidarea încrederii între comunitățile de pe ambele maluri ale Nistrului.

DISCUSSION PAPERS

SERIE DE DEZBATERI PUBLICE NAȚIONALE

RELAUNCHING REGIONAL DEVELOPMENT COOPERATION BETWEEN CHISINAU AND TIRASPOL

Author:

Liubomir CHIRIAC
expert IDIS „Viitorul”

December 2016

Acest studiu a fost realizat cu sprijinul financiar al Black Sea Trust for Regional Cooperation, a Project of the German Marshall Fund.

Această publicație se distribuie gratuit. Toate drepturile sunt rezervate Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. Atât publicația cât și fragmente din ea nu pot fi reproduse fără permisiunea IDIS „Viitorul”. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția sau opinia Black Sea Trust for Regional Cooperation, of the German Marshall Fund sau a partenerilor săi.

Contents

Introduction	28
1. Regional development in the Republic of Moldova: legal framework, policies and institutions	29
2. Awaiting for the relaunch of regional development in Transnistria	34
3. Some economic indicators of Transnistrian region development.....	37
4. Role and potential of regions in the Republic of Moldova economy based on Regional Gross Domestic Product. The place of regions in the world economy	39
5. Synthesis, conclusions and recommendations.....	46

Introduction

This study was developed following the discussions between experts from Chisinau and Tiraspol at the round table “Prospects for regional cooperation between Chisinau and Tiraspol” held on 8 July 2016 by IDIS „Viitorul” within the project “Engaging regional stakeholders for conflict settlement through thematic exchange of ideas”, with the financial support of The Black Sea Trust for Regional Cooperation and German Marshall Fund. Views and conclusions expressed in this analysis are those of the author and do not necessarily represent the position of IDIS “Viitorul” or donors. The objective of this roundtable refers to both clarifying the legal, institutional and regional development policies framework on both banks of the Dniester and analyzing current situation in this area by identifying problems and barriers regarding regional development as well as putting forward conclusions and recommendations that would bring closer Chisinau and Tiraspol. The Republic of Moldova implements a European regional development pattern, inspired from European experience and aiming to remove major imbalances between regions and provide stronger support to disadvantaged regions. In the European Union, regional development led to the removal of major regional disparities and built up the welfare state.

The Republic of Moldova has just started a long way but has already made some progress in terms of implementing the regional development policy. However, the results achieved failed to lead to major changes in redressing socio-economic imbalances between regions. In spite of this, regional development gains momentum and extends over new areas and regions.

There are encouraging signals received from citizens in the regions. Public institutions in charge of regional cooperation address more professionally regional development policies.

However Moldova is not yet attractive enough economically and socially for citizens on the left bank. Thus in this work, for the first time was calculated the GDP per capita at purchasing power parity in regional profile. Considering this indicator calculated by the IMF, in over 200 countries in 2014, the Republic of Moldova (GDP of 4763 USD, ranking 137) is still the poorest country in Europe. The GDP per capita of our country is about 7 times lower than the average indicator of European Union countries (32770 USD) that ranks 32 in the countries ranking. At the regional level, the GDP per capita at PPP, except for Chisinau, is extremely low: Chisinau (12193 USD, ranks 94-95), DR North (3151 USD, 149-150), ATU Gagauzia (2890 USD, 154-155), DR South (2768 USD, 157-158), DR Center (2587 USD, 158-159).

Currently, in the Transnistrian region the socio-economic situation is rather difficult. It is even worse than the situation on the right bank in some respect. Thus, economic recession, degraded infrastructure, demographic decline, deplorable social situation require joint identification and implementation of several mechanisms of regional, intercommunity cooperation that would foster socio-economic development of settlements on both banks of the Dniester River. We do hope that some ideas launched in this study will be successful.

1. Regional development in the Republic of Moldova: legal framework, policies and institutions

Regional development in our country was institutionalized with the establishment and deepening of relations between the Republic of Moldova and the European Union.

Thus, on February 22, 2005 was signed the EU-Moldova Action Plan, which contains a special section on rural and regional development. Under this document, the Republic of Moldova commits to promote balanced regional development; reduce economic and social disparities across the country¹.

Subsequently, political and legislative efforts of the Republic of Moldova led to the adoption by Moldovan Parliament of two very important laws for administrative decentralization and regional development: Law no. 435 of 28.12.2006 on administrative decentralization and Law No.438-XVI of 28.12.2006 on regional development, which sets out the objectives, institutional framework, competencies, specific tools for implementing regional development policies in the Republic of Moldova. Both laws have had a positive impact on regional development in the Republic of Moldova.

The Association Agreement (AA) Republic of Moldova - European Union, signed in Brussels on June 27, 2014, provides for cooperation in areas such as trade, security policy, culture. The document contains the part *Regional development, cross-border and regional level cooperation, (Chapter 20, Title IV)*.

Thus, based on AA, Moldova and the EU shall cooperate in regional development area pursuing removal of major imbalances between regions, providing stronger support for disadvantaged regions, connecting them

to other areas to remove imbalances and ensure mutually advantageous economic cooperation.

This activity will rely on the following principles:

- *decentralisation of the decision-making process, from the central level to the level of regional communities;*
- *consolidation of the partnership between all the parties involved in regional development;*
- *co-financing through the financial contribution of the Parties involved in the implementation of regional development programmes and projects.*

In this regard, Association Agreement stipulates that that regional development will be combined with cross-border one, and to this end will be improved the legal framework to facilitate relations between regions. The main activities will aim to:

- *consolidate the institutional and operational capacities of national and regional institutions in the fields of regional development and land use planning in compliance with EU regulations and practices;*
- *improving the mechanism of vertical and horizontal interaction of central and local public administration in the process of development and implementation of regional policies;*
- *boosting economic and social development and tourism;*
- *improving transport and energy connections, including restoring the navigation on Prut river;*
- *environmental protection, protected biodiversity, and more efficient cross-border flood prevention etc.*

¹ EU-Moldova Action Plan, art. 22.

Given those state above, we can state that regional development policies in our country were initiated and developed in line with provisions of EU directives oriented towards reducing economic and social disparities and imbalances between European regions.

The Law No.438-XVI of 28.12.2006 on regional development, art. 2(1) set out main objectives on supporting regional development:

- a) achieving balanced and sustainable socio-economic development throughout the country;
- b) reduce social and economic disparities between regions and within them;
- c) strengthening financial, institutional and human opportunities for socio-economic development of regions;
- d) support the activity of local public administration and local communities aiming at social and economic development of localities and coordinate their interaction with national, sector and regional development strategies and programmes.

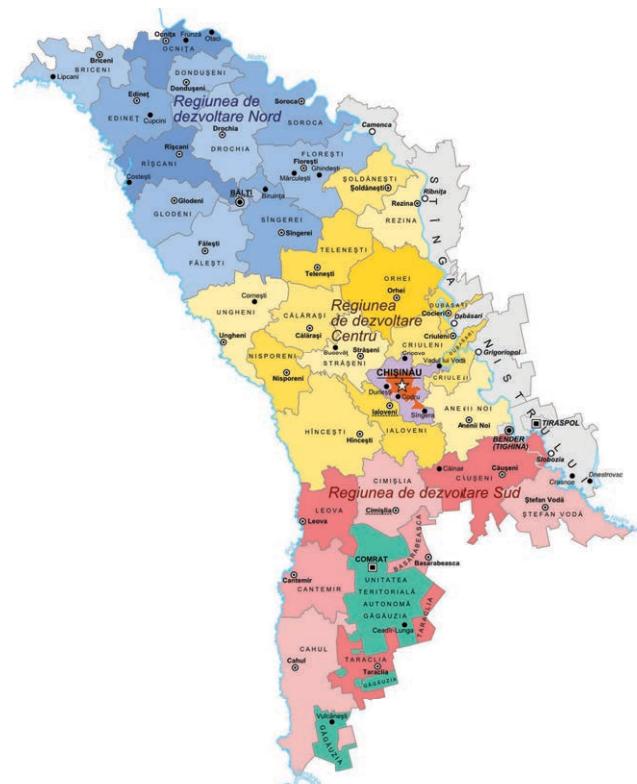
To execute the *Law No.438-XVI of 28 December 2006 on regional development in the Republic of Moldova* and ensure stable, sustainable and uniform development of all development regions and settlements in the Republic of Moldova, Government of RM adopted Decision No. 127 of 08.02.2008 by which it was decided to establish the institutional framework and approve Regulations on the activity of the respective institutions. Thus, were established: National Coordinating Council for Regional Development (NCCRD), National Fund for Regional Development (NFRD), North Regional Development Agency (RDA North), Center Regional Development Agency (RDA Center); South Regional Development Agency (RDA South).

An important step in implementing the law on regional development was the approval of **Regional Development Strategy for 2010-2012**, by *Government Decision No. 158 of 4 March 2010*.

Regional Development Strategy 2010-2012 outlines the following medium-term objectives of regional development policy:

- a) balanced participation of all development regions in the socio-economic development of the country;
- b) boosting development of small towns as “growth poles” for the regions;
- c) rural economy development and increase in agricultural productivity;
- d) development and modernization of regional infrastructure and promoting private-public partnership;
- e) preventing environmental pollution and efficient use of natural resources to enhance the quality of life.

Figure 1. 6 development regions in the Republic of Moldova

Source: Ministry of Regional Development and Construction

The main aim of the Strategy was to establish the institutional framework of regional development, focused on developing and maintaining a management, implementation, financing, and monitoring and evaluation policy of regional development. The Strategy states that regional development policy refers to the entire territory of the Republic of Moldova and will be implemented in two stages. During the first stage

(2010-2012) Government efforts will be aimed at capacity building and strengthening development conditions within the three development regions - North, Center and South. During the next stage (2012-2019) regional development activities will be carried out in the development regions - ATU Gagauzia, Chisinau and administrative-territorial units on the left bank of the Dniester (Transnistria).

We will briefly point out the most important achievements of Regional Development Strategy for 2010-2012:

- 3 RDA (North, Center and South) were established;
- NCCRD started its activity;
- 3 RDC (North, Center and South) were established;
- was developed the related regulatory framework:
 - Operations Manual of RDA;
 - Operations Manual of NFRD;
 - Guidelines for users.
- First stage of project proposals was carried out;
- Relations with key external donors were established.

While developing the **National Development Strategy 2013-2015**, were taken into account achievements and problems identified during policy implementation and requirements of European integration. While developing **National Development Strategy 2013-2015** was taken into account the fact that EU regional policy EU regional policy is an investment policy. It supports job creation, competitiveness, economic growth, improved quality of life and sustainable development. These investments support achievement of the Europe 2020 strategy goals.

Thus, based on socio-economic analysis and in line with EU trends on regional development policy implementation, was identified the main goal of NSRD 2013-2016: **Balanced and sustainable development across all regions of the Republic of Moldova.**

The general strategic objective refers to efficient use of the policy and the potential for development across the country in order to implement NSRD provisions by 2020.

Also, achieving the main goal of all policy documents contributes to poverty reduction and decent living all over the country. This implies gradual achievement of short and medium term **specific objectives** of NSRD:

1. *Improving legal and regulatory framework on regional development*
2. *Supporting regional sustainable development and ensuring a polycentric urban system*
3. *Capacity building for regional development institutions across country's regions*
4. *Reducing local, inter - and intra - regional disparities*
5. *Establishing territorial cohesion and preventing marginalization of disadvantaged areas*
6. *Developing and promoting integrated and participatory planning in the regional development process*

To achieve specific objectives were used clear mechanisms provided for in the following documents: Action Plan on implementation of NSRD 2013-2015, Single Programming Document for 2013-2015, Regional operational plans.

The following priority areas were considered: *balanced urban development; water and sanitation; household waste; road infrastructure; small and medium business; touristic attractiveness; energy efficiency*. We should mention that in the Single Programming Document for 2013-2015 were set out medium term tasks to be fulfilled in order to implement the regional development policy, in line with the policy of European integration promoted by the Government².

² Single Programming Document for 2013-2015.

The most meaningful achievements of **National Development Strategy 2013-2015** refer to the following:

- A new proposals project conducted in accordance with new regulations aiming to reduce the financial burden of beneficiaries;*
- Adjustment of the regulatory framework to the provisions of the *acquis communautaire* (development of the Feasibility Report on the Republic of Moldova alignment with the EU classification of territorial units for statistics - NUTS);*

- Implementation activities carried out in other regions;*
- Development of public policy proposals on the cities - growth poles.*

The table below includes the number of projects across regions and the budget for their implementation in 2013-2015.

Table 1. Number of projects implemented in 2013-2015, by region

Development Regions	Number of projects	Budget
North development region	27 projects	311,4 mln. lei
Center development region	31 projects	369,3 mln. lei
South development region	21 projects	316,4 mln. lei
Total	79 projects	997,1 mln. lei

Source: Ministry of Regional Development and Construction

Implementation of 79 projects worth 997,1 mln. lei over the period 2013-2015, was actually the first positive signal to citizens proving that regional development can bring benefits to people. After the adoption of Law No.438-XVI of 28 December 2006 till the first tangible results were achieved passed more than 10 years. During these years, rather slowly, but still was developed the legal and institutional framework on regional development. Below we can examine which were the priority areas that enjoyed investment amounting to about 997.1 million lei.

Table 2. Regional development projects by area, 2013-2015

Sector	Amount of projects	Budget
Roads	24 projects	378,4 mil.lei
Water and sanitation	23 projects	278,3 mil.lei
Environmental factors	12 projects	109,2 mil.lei
Tourism attractiveness	10 projects	103,7 mil.lei
Supporting private sector development	7 projects	84,5 mil.lei
Energy efficiency	3 projects	43,0 mil.lei
Total	79 projects	997,1 mln. lei

Source: Ministry of Regional Development and Construction

We will not provide a detailed description of sector indicators. However, we will highlight several indicators referring to drinking water supply, household solid waste management and road infrastructure – problems that still have to be solved in Moldova.

Table 3. Sector indicators: roads, water supply and sanitation, household waste, 2013-2015

Priority area	Indicators
<i>Water supply and sewerage</i>	<ul style="list-style-type: none"> • 140 km water and sewerage networks were built; • 2 treatment plants were built; • 2 wastewater treatment plants were built; • Beneficiaries: about 144 thousand people from 44 localities.
<i>Road infrastructure</i>	<ul style="list-style-type: none"> • 23,48 km of roads were built; • 56,62 km of roads were rehabilitated; • Beneficiaries: about 430 thousand people from 79 localities.
<i>Household solid waste management</i>	<ul style="list-style-type: none"> • 4 household waste polygons were built in Telenești, Hâncești, Nisporeni, Biruința (r. Sângerei) • 1266 platforms for waste containers were built; • 15 478 waste containers were purchased; • 41 units of special equipment and plastic baling press machines were purchased.

Source: Ministry of Regional Development and Construction

Political, social and economic cataclysms our country faces every 6-8 years (financial crisis in 1998-1999, economic embargo by Russia in 2006, Tatar-revolution in 2009, the theft of billion in 2014 etc.) make Moldovan citizens cautious and less confident in their future. Distrust of government and governors is proven by many opinion polls. For example, the BPO in

October 2016 reveals that about 64,4% of citizens do not trust the Government at all. However, these results are maybe the first positive, encouraging messages sent to citizens showing that regional development are able to bring considerable benefits to citizens at the local level.

2. Awaiting for the relaunch of regional development in Transnistria

The Law No. 438-XVI of 28.12.2006 on regional development provides for the establishment of development region Transnistria. Subsequently, in the Regional Development Strategy 2010-2012 was planned the start of regional development activities (establishment of RDA Transnistria, RDC Transnistria) by 2019.

Also, it stipulated that 2 representatives from Transnistria – the chairman of RDC and a private sector representative chosen by Regional Development Council Transnistria – are to be delegated to the National Coordinating Council for Regional Development (NCCRD).

Tiraspol authorities ignored, unfortunately, these initiatives from Chisinau and basically self-isolated itself from the right bank, including from regional development process launched in the Republic of Moldova.

Moreover, it should be mentioned that Tiraspol authorities for a long period of time – February 2006 – September 2011 – refused to take part in the official bilateral negotiations and within “5 + 2” format. This period is characterized by harsh political and economic pressure by the Russian Federation on Moldova (ban on Moldovan wine products, sharp increase in gas price by 100%, political pressure etc.).

At the same time it is necessary to highlight the fact that Transnistria does not have its own policy on regional development. Also, it lacks a “legal and institutional framework” that would contribute to regional development policy implementation.

The only documents that are somehow related to regional development are: “*Law on administrative-territorial organization of Transnistria*”, adopted in July 2002; “*Development Strategy of the Transnistrian Moldovan Republic. Strategy Transnistria 2025*”; “*The Action Plan of Transnistrian government on accelerated modernization of socio-economic area (Plan 2500)*”.

We reiterate that these documents do not contain any reference to regional development and ways to implement it. To be more precise, we have to say that only the Plan 2500, which is a political document of Tiraspol administration, has a chapter on territorial administration modernization and regional development³. The main goal of this document refers to increasing the Gross domestic product per capita up to 2500 USD by 2015⁴. The achievement of this goal, the process of public administration modernization, regional development implementation are not clearly expressed or considered. The aspects related to administrative decentralization, establishment of legal and institutional framework on regional development are not considered either.

Thus, we can conclude that regional development in the Republic of Moldova, due to objective reasons, does not extend over the Transnistrian region Tiraspol authorities have rejected and continue to turn down any cooperation proposal in this area from Chisinau. At the same time, Tiraspol administration has not developed any regional development concept, has no policy in this regard, and lacks institutions and therefore there is no regional development process being currently implemented.

Thus, regional development policy in the Republic of Moldova is policy that along with other public policies does not extend to the Transnistrian region⁵.

According to the “*Law on administrative-territorial organization of Transnistria*” adopted in July 2002,

³ Gonchar Aleksandr. *Regional development between the two banks of the Dniester River: Discussion of current and future common opportunities*. Chișinău: APE 2013, p. 5-9.

⁴ Iovu A. *Identifying opportunities for regional development between the banks of the Dniester River*. Chișinău, APE, 2013, p. 6.

⁵ Țugui Eduard. The Republic of Moldova and the Transnistrian region: regional development and : intercommunity cooperation, IDIS “Viitorul, 2014.

administrative-territorial system in the region is divided into administrative units of level 1 and level 2. Thus, level 1 is made up of primary administrative-territorial units, villages and small towns that do not meet specific requirements for being regarded as cities. The 5 districts: Grigoriopol, Dubasari, Camenca, Ribnita, Slobozia and cities Bender, Tiraspol, Ribnita and Dubasari make up level 2. Under the above-mentioned document, in Transnistria there are 8 cities (Bender, Grigoriopol, Dnestrovsc, Dubăsari, Camenca, Râbnița, Slobozia, Tiraspol), 8 towns, 143 villages, 4 railway stations and 1 church village. The document does not consider or make any reference to administrative decentralization, regional development or intercommunity cooperation, etc.

As it is well known, prior to 2015 there were no institutions dealing with those processes implementation, except for the Agency on Investment Attraction and Trade Promotion that was the only public institution that had the pragmatic aim of attracting foreign investment and promoting trade in goods produced in the region.

Only in April 2015, in order to streamline the efficiency of executive authorities' structure was carried out the merger of State Service for housing and communal services, energy and transport with Service for public telecommunications, information and mass media of Transnistria and thus was created the Ministry of Regional Development, Transport and Communication.

Experts in Tiraspol draw the attention to other 2 structures, which in their opinion, are related and influence in a certain way regional development: **Coordinating Council for Technical Assistance** and **Commission for Humanitarian Aid**.

Thus, Coordinating Council for Technical Assistance operates on a voluntary basis and Regulation of 10 April 2012. Council ensures appropriate use of humanitarian aid and technical assistance received from donors, keep record of these goods and monitor their distribution and use.

Commission for Humanitarian Aid operates on a voluntary basis as well. The primary function of

The new administrative structure in Tiraspol has the task to:

- *Ensure management on technical regulation, accreditation, health and safety at the workplace;*
- *Ensure transportation activity and quality of roads;*
- *Ensure communications systems management; Manage staff policy;*
- *Coordinate media development strategy;*
- *Ensure energy and utility services management;*
- *Manage economic problems; Coordinate the activity of legal services.*

Commission is to issue certificates of agreements (contracts, etc) registration relating both to humanitarian and technical assistance and development of analyses, reports on the impact of technical assistance and deliveries of goods to Transnistria.

Another important step in terms of boosting regional development, according to experts from Tiraspol, refers to the organization of a contest in Transnistria on development and implementation of region's socio-economic development programmes for 2016-2020.

The main requirement of the contest is to develop efficient socio-economic programmes aiming at region's development, which would ensure macro-economic stability and an annual increase by 6-10% in the GDP. Unfortunately, we have no information on the outcome of this contest or any progress in this respect.

Another important factor relates to associative movement on regional development. in 2012 was created Agency for Regional Development of Transnistria, a non-governmental organization which aims: "to improve the quality of life of Transnistrian population by developing social infrastructure and urban and regional planning in Transnistria"⁶.

⁶ Yaskova T. Presentation „Regional development problems in Transnistria”, IDIS Viitorul, 16 May 2014.

Representatives of Agency for Regional Development of Transnistria, like in 2014, at the round table held on 18 July 2016, emphasized 10 pressing problems⁷, which, in their opinion, hinder, obstruct and slow down regional development on the left bank of the Dniester. They are as follows⁸:

- *Infrastructure.* Degradation of roads, especially local ones, housing and utilities sector, social institutions.
- *Lack of managerial capabilities within LPA.* LPA have reduced capacity to elaborate and implement projects on infrastructure, fundraising and sustainability of projects.
- *Lack of specialists* responsible for external relations and fundraising within LPA.
- *Excessive centralization of power* - dependence of local government on the central one. LPA lack their own financial resources, sufficient to solve social and economic problems.
- *Lack of an association of local public authorities*, which would represent the interest of local public administrations.
- *Lack of a ministry or department in charge of this area* that would coordinate regional development in Transnistria.
- *Influence of internal and external factors.* Transnistria's self-isolation does not allow it to participate actively in international projects on infrastructure, socio-economic development as an independent entity.
- *Staff turnover* at the central and local level. People are often appointed rather than elected to public posts.
- *Lack of strategic programs*, in terms of villages, towns, cities, districts and whole region development.
- Complicated bureaucratic procedures for the registration of projects and humanitarian aid for LPA, NGOs and private sector⁹.

⁷ Agency for Regional Development of Transnistria. <http://www.ngo-ardt.com/o-nas.html>.

⁸ Tugui Eduard. The Republic of Moldova and the Transnistrian region: regional development and : intercommunity cooperation, IDIS „Viitorul”, 2014.

⁹ Yaskova T. Presentation „Regional development problems in Transnistria”, IDIS Viitorul, 16 mai 2014.

3. Some economic indicators of Transnistrian region development

Specialized institutions in the Republic of Moldova do not have enough information, statistical databases on socio-economic situation in Transnistria. Official statistical data used in Transnistria are collected and processed using a methodology that differs from that of the National Bureau of Statistics from Chisinau. In spite of this, we will refer to certain statistical data from Transnistria to get an overall, approximate impression about trends and some socio-economic, administrative processes, local and regional development in the region.

Thus, at the end of 2014 Transnistrian region faced unprecedented social and economic problems. As a result, for the first time, the Tiraspol administration, decreased salaries for employees in the public sector by 15%. In 2016 we notice the same tendencies of worsening of socio-economic situation in the region. The economic situation in Transnistria remains difficult in 2016 and is clearly worse than in 2015.

Below we will point out some economic indicators describing current situation in the Transnistrian region:

- Transnistrian region's GDP fell by about 20.2% in 2016 compared to the previous year.¹⁰ Thus, there were decreasing trends in almost all main sectors over the first 6 months of 2016 as compared to the same period of the previous year. For instance, industrial production volume in January-June 2016 amounted to about 4 357,6 million rubles. In USD, industrial output reached 342,1 million, which is a decrease by about 9,3% compared to the same period in 2015.¹¹
- The volume of capital investments totaled 462 million rubles in January - June 2015, decreasing by 41,1% from 784,5 million rubles in 2014¹².

¹⁰ "Transnistrian Republican Bank"

¹¹ "Ministry of economic development of Transnistria"

¹² Economic outlook. Moldovan economic recovery is still being awaited.

- Revenues to the consolidated budget and social security fund dropped dramatically. According to data provided by Transnistrian authorities, in 2015 revenues to the consolidated budget and social security fund fell by 67 million USD compared to revenues in 2014¹³.
- In the period January-June 2015 "import-export" operations dropped by 23,8% compared to 2014 when this figure amounted to 1188 million USD. The data provided on products delivered or imported show a decrease of about 25% of foreign trade. These figures also include data on trade activity between both banks, Moldovan market being the largest consumer of the products from the Transnistrian region. As a result, budgetary revenues from the so-called "customs bodies" have dropped considerably. In January-June 2016 revenues of this institution amounted to just 48% of the amount planned.¹⁴

The causes that have influenced and led to the crisis on the left bank of the Dniester relate to following aspects:

- *Political instability in the region. Military conflict in Ukraine.*
- *Conflict between "executive" and "legislative" branches that is related to electing the President and was seen in different vision on policies developed and implemented in Transnistria.*
- *Reduced regional demand for Transnistrian goods;*
- *Limited access to financial resources of companies from the Transnistrian region;*
- *The depreciation of currencies of trade partners (R. Moldova, Russia, Ukraine, etc);*

09/2016. IDIS Viitorul, pag.36.

¹³ "Transnistrian Republican Bank"

¹⁴ <http://novostipmr.com/ru/news/16-07-19/prognozy-pravitelstva-v-otnoshenii-vozdushnogo-byudzheta-na-2016>

- No more *foreign aid and subsidies from the Russian Federation.*¹⁵

All the problems listed above negatively influenced budget revenues over the first six months in 2016 in Transnistria. Thus, according to the statements by Transnistrian officials, the budget received only 64% of revenues expected.¹⁶

Under such difficult social and economic conditions it is impossible to have an efficient regional development. SMEs in the region, for example, face serious problems related to their activity and, above all, funding.

Economic operators from the left bank make more and more request of obtaining access to financial resources on the right bank¹⁷. Access to financial resources is limited in Transnistria, and the cost of resources is 2-3 times higher than on the right bank. A solution in this respect has not been identified so far, since banks in Moldova avoid, for objective reasons, giving credits to Transnistrian companies.

Nevertheless, there are no changes in terms of vision, attitudes, openness from political elite and authorities from Transnistria regarding relaunch of cooperation between Chisinau and Tiraspol in this area.

¹⁵ Economic situation of the Republic of Moldova: Diagnosis. Forecasts. Recommendations, Economic Outlook, 12/2015, IDIS "Viitorul"

¹⁶ Economic situation of the Republic of Moldova: Diagnosis. Forecasts. Recommendations, Economic Outlook, 12/2015, IDIS "Viitorul"

¹⁷ V. Ioniță, D. Ranga. Rethinking the paradigm of economic and financial relations between Chisinau and Tiraspol. Discussion Papers. Octombrie, 2016. IDIS Viitorul.

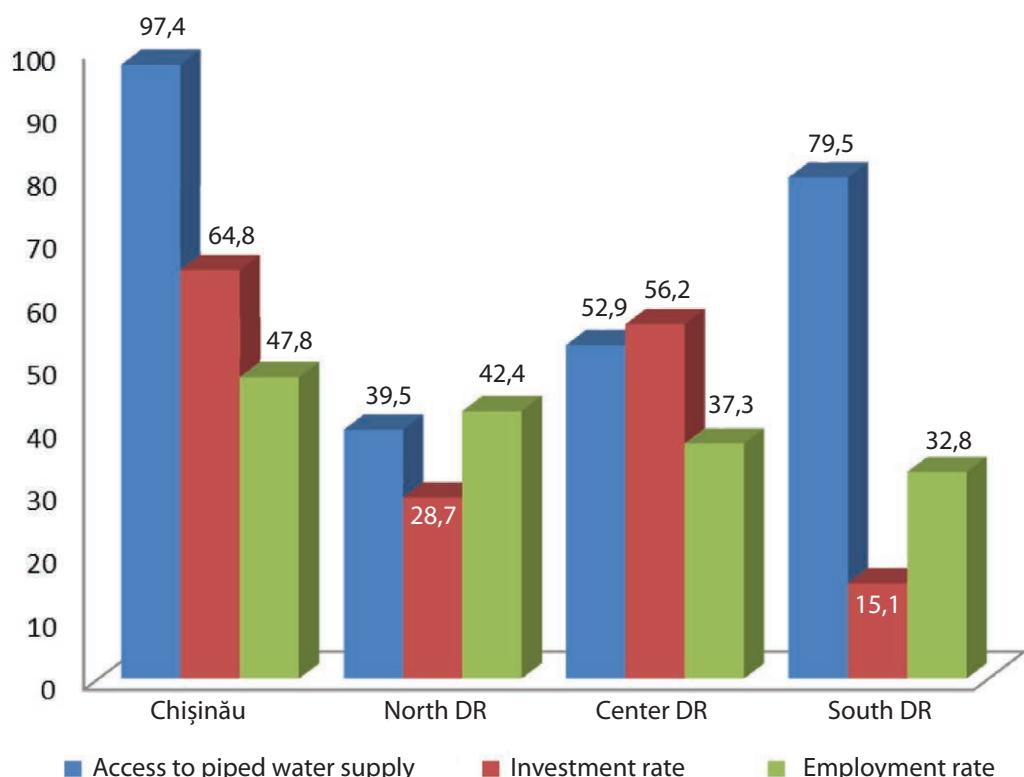
4. Role and potential of regions in the Republic of Moldova economy based on Regional Gross Domestic Product. The place of regions in the world economy

4.1. *Regional imbalances*

Although regional development in the Republic of Moldova gains momentum and intensity it has not managed so far to reduce all imbalances between development regions. Thus, if we consider the following 3 components: houses with access to piped water supply, investment rate and employment rate in the regions, Chisinau has an advantage compared to other regions. In terms of the rate of houses with access to piped water supply, it is 2.5 times higher in

Chisinau compared to the North DR, 1.8 times higher than in the Center DR and 1.2 times higher than in the South DR. Investment rate in Chisinau is 4.3 times higher than in the South DR, 2.25 times higher than in the North DR and 1.2 times higher than in the Center DR. Employment rate in the capital is 1.46 times higher than in the South DR, 1.3 times higher than in the Center DR and 1.13 times higher than in the North DR.

Figure 2. Rate of houses with access to piped water supply, investment rate and employment rate by region

Source: V. Berbeca, IDIS, indicators estimated according to NBS and assessment of NSRD 2012-2015

The existent tendencies suggest that for developing regions it is still required to identify efficient solutions to remove major disparities. In this context and given the commitment to ensure continuation of the paradigm by harnessing social, economic and territorial potential at national and regional level the Overall goal of NSRD for 2016-2020 is **Ensure balanced and sustainable development across all regions of the Republic of Moldova.**

Overall goal will be achieved through structured measures for 3 **Specific Objectives**.

1. Ensure access to quality public services and utilities
2. Sustainable economic growth in the regions
3. Improved governance in regional development area.

This Strategy aims to make joint efforts in order to achieve the following **expected impact**:

- *Living standard of the population in the region is improved.*
- *Regional disparities are reduced.*
- *Territorial cohesion is ensured.*
- *Migration process from the regions is diminished.*

The progress in achieving the overall objective will be measured by assessing the following indicators: Regional GDP, Level of poverty in regions, Disparity Index and Levels of greenhouse gas emissions.

4.2. Contribution of regions to the Republic of Moldova economy based on Regional Gross Domestic Product

Since regional GDP will become a key indicator of regional development, we will further examine regional gross domestic product, which by economic content is identical to Gross Domestic Product in the country and is the value of goods and services provided to the economic units residents of a given region.

National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova for the first time in October, 2016 released cal-

culations related to Regional Gross Domestic Product (RGDP). RGDP was calculated for 2013 and 2014 in current and comparable prices for the development regions: **Center, North, South, Chisinau and ATU Gagauzia.**

In the table below we list the administrative-territorial units and population of the regions in the years 2013 and 2014.

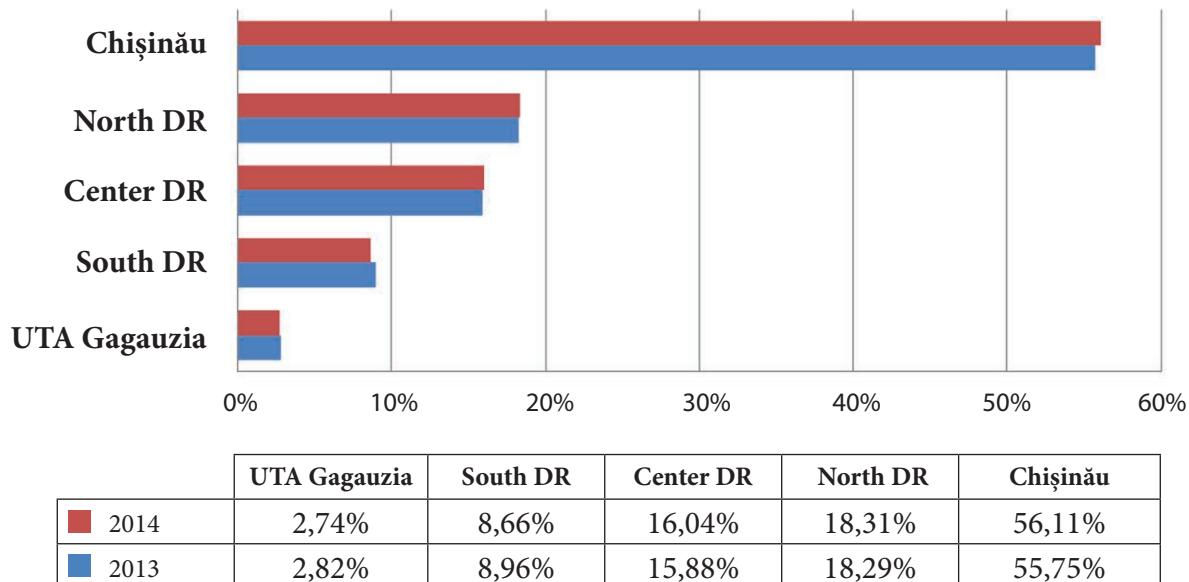
Table 4. Population of the regions in the years 2013 and 2014

Development regions	Administrative-territorial units	Population in the region	
		2013	2014
North	Bălți, districts Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Râșcani, Sângerei, Soroca	997 033	993 047
Center	Districts Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hâncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Soldănești, Telenești, Ungheni	1 060 582	1 059 542
South	Districts Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia	536 597	534 967
ATU Gagauzia	Districts Comrat, Ceadâr-Lunga, Vulcănești	161 823	161 829
Chisinau		802 539	807 020

Source: National Bureau of Statistics

RGDP enables to establish both the economic development of the region and regional policies efficiency. In the table below we will examine the structure of regional GDP and determine the contribution of every region by its regional GDP to the national GDP.

Figure 3. Contribution of regions GDP to national GDP

Source: National Bureau of Statistics

The table above clearly shows that Chisinau has the greatest contribution to national Gross Domestic Product – 56,11% in 2014. It is followed by North Development Region – 18,31% and Center Development Region – about 16,04%. The other two regions, South Development Region and ATU Gagauzia have an insignificant contribution to the national GDP of about 8,66% and 2,74% respectively.

We can see that in 2014 North DR, Center DR and Chisinau had a slight increase in their GDP compared to 2013 whereas the GDP of South DR and ATU Gagauzia decreased insignificantly.

As it was foreseeable, Chisinau has the biggest contribution to the national GDP of over 56%. The capital is the largest city in the country and about a third of country's population dwell there permanently or temporarily. It is important to clarify the RGDP per capita.

Table 5. Regional Gross Domestic Product, current prices (thousand lei)

Development regions	RGDP		RGDP per capita	
	2013	2014	2013	2014
CENTER	15 964 951	17 973 693	15,05	16,96
MUN. CHISINAU	56 038 053	62 869 976	69,83	77,90
NORTH	18 381 911	20 519 025	18,44	20,66
SOUTH	9 001 710	9 704 175	16,78	18,14
ATU GAGAUZIA	2 834 781	3 064 634	17,52	18,94
FISIM (Financial Intermediation Services Indirectly Measured)	-1 710 935	-2 081 925		
TOTAL GDP	100 510 471	112 049 578	28,25	31,51

Source: National Bureau of Statistics

Based on data in the above table we can stress the following:

1. RGDP in current prices in 2014 went up in each region compared to 2013. Thus, in comparison to 2013 RGDP in Chisinau increased by 1.12 times; in Center region by 1.13 times; in North region by 1.12 times; in South region by 1.07 times and in ATU Gagauzia by 1.08 times.
2. The highest RGDP per capita was in Chisinau about 77,9 thousand lei. To compare we can say

that RGDP per capita in the capital is 3.8 times higher than RGDP per capita in North region; 4.1 times higher than in ATU Gagauzia; 4.3 times higher than in South region and 4.6 times higher than in Center region.

3. South and Center regions, traditionally considered to be less developed socially and economically, unfortunately have a slower economic growth than the other 3 regions under consideration.

4.3. Analysis of RGDP per capita at Purchasing Power Parity. Place of regions in the world economy

Further we will consider **RGDP per capita** based on PPP (Purchasing Power Parity). By calculating the RGDP at purchasing power parity and considering different cost of living in different countries we can see that these values represent the best the wealth of citizens in different countries or regions (as compared to nominal GDP per capita) and enable us to compare more accurately, though not exclusively, the relative wealth of each country or region.

We will use PPP as a method to calculate an alternative exchange rate of currencies in countries or

regions. Thus, PPP measures purchasing power of a currency (usually in USD), since goods and services have different prices in different countries. Therefore, the exchange rates of PPP were used below to compare the standard of living in different countries.

Further, based on the methodology proposed by the economist Veaceslav Ionita, senior expert at IDIS "Vittorul", RGDP per capita at PPP was calculated. The following data were received by implementing this methodology/

Table 6. RGDP per capita at PPP for 2014 (USD)

Development regions	RGDP per capita at PPP, for 2014 (USD)
Center	2587 USD
Chisinau	12193 USD
North	3151 USD
South	2768 USD
ATU Gagauzia	2890 USD
Total GDP Republic of Moldova	4808 USD

Source: Calculated by author, based on NBS data, according to the methodology proposed by the economist Veaceslav Ionita

Thus, the result in Table 6, will enable us to compare standard of living of citizens in the regions of the Republic of Moldova and the standard of living in other countries. Based on data provided by IMF on the GDP (PPP based) in about 200 countries (<http://www.tradingeconomics.com/moldova/gdp-per-capita-ppp>) for 2014, we can compare RGDP per capita at PPP in the development regions in our country. Let us consider the table below.

Table 7. Comparative analysis. RGDP per capita at PPP, in about 200 countries, including the regions of the Republic of Moldova, in 2014

Tara	RGDP per capita (PPP based) for 2014 (USD), according to IMF data	Tara	RGDP per capita (PPP based)
1) Qatar	134448	138) Nicaragua	4707
2) Macau	133676	139) Honduras	4683
3) Luxembourg	91368	
4) Singapore	79551	146) Mauritania	3633
5) Kuwait	69878	147) Yemen	3609
6) Brunei	67912	148) Micronesia	3300
7) United Arab Emirates	64563	149) Kyrgyzstan	3182
8) Norway	64161	NORTH REGION	3151
9) Switzerland	55271	150) Cambodia	3113
.....		151) Ivory Coast	3108
32) European Union	34770	152) Djibouti	2983
65) Romania	19134	153) Bangladesh	2979
.....		154) Sao Tome and Principe	2963
92) China	12599	ATU GAFAUZIA	2890
93) South Africa	12436	155) Vanuatu	2890
94) Macedonia	12291	156) Cameroon	2836
CHISINAU	12193	157) Kenya	2819
95) Maldives	11954	SOUTH REGION	2768
96) Grenada	11854	158) Papua New Guinea	2647
97) Peru	11451	CENTER REGION	2587
....		159) Tajikistan	2567
107) Albania	10122	160) Lesotho	2473
....		
117) Ucraina	8238	196) Liberia	804
....		197) Burundi	734
134) Uzbekistan	5317	198) Congo	711
135) Laos	5076	199) Central African Republic	544
136) Tonga	4888	200) Somalia	536
137) Moldova	4763 (4808 calculated by author)		

Source: <http://www.tradingeconomics.com/moldova/gdp-per-capita-ppp>

According to the data in Table 6 we can highlight the following:

1. Considering the GDP per capita based on PPP, the Republic of Moldova with about 4763 USD per capita (4808 USD, calculated by author), in 2014, ranked 137 out of 200 countries evaluated. It was ranked after Uzbekistan (5317 USD, 134), Laos (5076 USD, 135), Tonga (4888 USD, 136) and had a better result than Honduras (4683 USD, 139) and Nicaragua (4707 USD, 138). The GDP per capita of our country is about 7 times lower than the average of European Union countries (32 770 USD), which ranked 32 in the ranking. If we compare the situation in neighboring countries, GDP per capita (PPP based) of the Republic of Moldova is 4 times lower than that of Romania (19134 USD, 65) and 1.7 times lower than that of Ukraine (8238 USD, 117). We emphasize that GDP per capita of Romania increased in 2015 by about 800 USD. **Moldova, unfortunately, remains the poorest country in Europe. Albania, the former partner of Moldova in terms of poverty, with a GDP of 10122 USD, ranks 107 in 2014.** Albania on April 1, 2009 became a member of NATO and immediately after this officially filed its candidacy for EU accession on 28 April 2009.
2. Only Chisinau with a GDP per capita of about 12 193 USD may be included in the top 100 countries of the world, somewhere between Macedonia (12291 USD, 94) and Maldives in the Indian Ocean (11954 USD, 95), Grenada (11854 USD, 96) and Peru (11451 USD, 97). It should be mentioned that GDP per capita at PPP of our capital accounts for about 64% of GDP (PPP) per capita of Romania (19134 USD, 65).
3. The situation is much worse in other development regions of the Republic of Moldova. Thus, the North DR (3151 USD), considered to be the most developed economically after Chisinau ranks between Micronesia (3300 USD, 148), the Kyrgyz Republic (3182 USD, 149) and Cambodia (3113 USD, 150), the Republic of Ivory Coast (Côte d'Ivoire) (3108 USD,).
4. ATU Gagauzia (2890 USD), the third region in terms of development in the Republic of Moldova, according to RGDP per capita based on PPP, ranks between the People's Republic of Bangladesh, Southeast Asia (2979 USD, 153), Democratic Republic of São Tomé and Príncipe in West Africa (2963 USD, 154) and the Republic of Vanuatu, Oceania (2890 USD, 155), the Republic of Cameroon in central Africa (2836 USD, 156).
5. The other two regions of the Republic of Moldova, South (2768 USD) and Centre Region (2587 USD) rank on the bottom of the list between the countries considered to be economically weak or extremely weak such as the Republic of Kenya in East Africa (2819 USD, 157), Papua New Guinea in the western Pacific Ocean (2647 USD, 158), Tajikistan (2567 USD, 159), Kingdom of Lesotho in South Africa (2473 USD, 160).

Thus, we can state that Chisinau is the most important economic center of the Republic of Moldova. Main financial institutions and business companies, manufacturing, transport and logistics companies are situated in the capital. The most important financial flows, national and international flows are concentrated in Chisinau as well.

In the table below is examined regions contribution to regional gross value added (RGVA) in 2014.

Table 8. Regions contribution to regional Gross value added (RGVA) in 2014

Development regions	Agriculture, forestry and fishing	Industry	Constructions	Services
CENTER	34%	19%	7%	11%
MUN. CHISINAU	2%	53%	75%	67%
NORTH	35%	20%	8%	14%
SOUTH	23%	5%	9%	6%
ATU GAGAUZIA	6%	3%	1%	2%
Total	100%	100%	100%	100%

Source: National Bureau of Statistics

According to data above, the contribution of Chisinau to gross added value in the area of industry, services and construction accounts for 53%, 67% and 75% respectively. In addition, main banks and financial institutions of the country that play an important role in the economy are concentrated in Chisinau.

North DR is the next in the top and it has significant contribution in the area of agriculture, forestry and fishing – about 35% and in industry – about 20%. In North DR, there are several quite dynamic cities from the economic point of view: Bălți, Soroca, Drochia, Edineț, etc. The agro-industrial sugar production sector is situated in this region. The Free Economic Zone from Bălți is one of the most efficient in the country. Some large companies producing **alcoholic beverages and natural juices** are operating in this region as well.

Center DR has a significant contribution to gross added value in the area of agriculture, forestry and fishing – 34% and in industry – about 19%. Several cities adjacent to the capital (Orhei, Ialoveni, Strășeni etc) and well-known wine factories (Cricova, Mileștii Noi, etc.) are situated in this zone. The presence of food industry enterprises stimulates the agricultural sector development.

South DR contribution to gross added value in the area of agriculture is about 23%. The main cities are

Cahul, Căușeni and Cimișlia. The region is famous due to the fact that the most important entity of infrastructure and logistics in the country, the cargo port and oil terminal in Giurgiulesti is situated there.

Gagauz autonomy is the smallest region both in terms of size, population and agro-industrial potential and **has a 6% contribution** to regional gross added value in the area of agriculture.

Case Study

World Bank data show that GDP per capita (PPP based – for a better comparison with other countries) of Romania increased fourfold over 1998-2015 (by 303%). Romania, in this way, is ranked eighth in the top of GDP (PPP based) growth per capita in the world, after five countries in Asia and the Caucasus (including China) and one in Africa (Equatorial Guinea). At continental level, Romania is ranked second in Europe and first among EU members states. Albania, Belarus and the Baltic states are quite closest to Romania in the top (with GDP growth of 3 - 3.5 times over 18 years). Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Moldova, Poland, Slovakia and Macedonia had GDP per capita at PPP growth of 2.5-3 times over the same period.

5. Synthesis, conclusions and recommendations

Deepening and institutionalization of relations between the Republic of Moldova and the European Union over time prepared the ground for gradual adjustment and subsequent implementation of the European model of regional development. In that context, the legal framework adopted on regional development sets out objectives, institutional framework, competencies and specific tools for implementing regional development policies in the Republic of Moldova in line with the provisions of EU directives, aimed at reducing social and economic disparities and imbalances between regions.

The Republic of Moldova has a positive dynamic in terms of implementation of regional development policy. Even though the results achieved failed to lead so far to major changes in removing socio-economic disparities between regions, regional development is gaining momentum, covering new regions and expanding into new areas. There is encouraging feedback from citizens while public institutions accumulate experience and address more professionally regional development policies.

However, the Republic of Moldova is not yet attractive enough, from economic and social point of view, for the citizens and political elites on the left bank of the Dniester River. Thus, according to the GDP per capita based on PPP in about 200 countries in 2014, The Republic of Moldova (with a GDP of 4763 USD, ranking 137) remains the poorest country in Europe. The GDP per capita of our country is about 7 times lower than the average of European Union countries (32 770 USD), which ranked 32 in the ranking.

It is worthwhile mentioning that the GDP per capita (PPP based) of the Republic of Moldova is 4 times lower than that of Romania (19134 USD, 65) and 1.7 times lower than that of Ukraine (8238 USD, 117).

Albania, for instance, former partner of Moldova in terms of poverty, with a GDP of 10122 USD, ranks 107 in 2014. Albania, on April 1, 2009 became a member of NATO and immediately after this officially filed its candidacy for EU accession on 28 April 2009.

At the regional level, the GDP per capita at PPP, except for Chisinau is extremely low: Chișinău (12193 USD, ranks 94-95), North DR (3151 USD, 149-150), ATU Gagauzia (2890 USD, 154-155), South DR (2768 USD, 157-158), Center DR (2587 USD, 158-159).

The Transnistrian region continues its official course of separation from the Republic of Moldova, which is oriented towards the Eurasian space, which is contrary to the fundamental interests of the Republic of Moldova which aims to European integration. Transnistria has no legal and institutional framework on regional development. Moreover, Transnistria, regrettably, rejects any proposal for regional cooperation from Chisinau and, at the moment, does not implement regional development policies.

The Republic of Moldova and Ukraine, in February 2012, signed an agreement, based on which was established the Euroregion “Nistru”. The Euroregion includes Vinnitsa region, in Ukraine, and seven districts of Moldova - Ocnița, Dondușeni, Soroca, Șoldănești, Florești, Rezina and Dubăsari. Districts Camenca and Râbnița on the left bank were invited to become members of the Euroregion but the authorities in Tiraspol did not allow them to join and rejected many opportunities for development.

Transnistria, which has been facing lately severe socio-economic problems, agreed to participate in development assistance provided by external donors, i.e. the EU Programme “Confidence Building Measures”, managed by UNDP Moldova and other funds of development partners of the Republic of Moldova.

In this uncertain period, artists, athletes, economic operators and a part of CSOs from the Transnistrian region maintain the connection between the left and the right bank. Thus, the Tiraspol authorities give their tacit approval to sports, cultural, non-governmental organizations and some economic operators

to participate, in cooperation with partners from the right bank, in events related to accessing funds aimed to encourage establishment of partnerships between relevant stakeholders on both banks of the Dniester River strengthening and developing these sectors.

Recommendations:

1. Implementation of administrative territorial reform in accordance with the Public Administration Reform Strategy for 2016-2020 and the important commitments undertaken in the Government Action Plan, Moldova-EU Association Agreement, National Development Strategy "Moldova 2020" and Sustainable Development Goals would boost regional development. Excessively high number of town halls (898) and districts (32) hinder successful implementation of regional development. Excessive fragmentation of administrative-territorial units involves considerable human and financial resources needed to maintain this inefficient system. **About 94% of rural mayoralties fulfill a role of representation and fail to provide proper public utilities services.** The functions and responsibilities conferred on those authorities are limited, de facto, to issuance of documents (certificates, licenses etc.). These LPAs lack the staff or financial resources needed to provide more complex services. At the same time, uncertain, unclear and incomplete delimitation of competencies between public authorities of different levels hampers dynamic implementation of the NSRD for 2016-2020.
2. **Successful achievement of objectives of NSRD 2016-2020, North SRD 2016-2020, Center SRD 2016-2020, ATU Gagauzia SRD 2016-2020 .**

Consistent and gradual implementation of these strategies both at national and local level will lead to country's modernization and successful implementation of structural reforms provided for in the Association Agreement EU-Moldova, which can bring about socio-economic and territorial cohesion in the country. Successful implementation of

the European model of regional development, the increase in Regional GDP per capita (PPP based) will certainly lead to the increase in the attractiveness of regions for citizens from the left bank. The attractiveness of the right bank of the Dniester means, first of all, tangible results achieved in the result of structural reforms implementation for the benefit of Moldovan citizens.

3. **Implementation and application of inter-community cooperation mechanisms between the two banks of the Dniester.**

Intercommunity cooperation is a tool of providing jointly qualitative and efficient local public services, which would refer to: *territorial economic development, preserving cultural heritage, conducting cultural events, waste management, agricultural irrigation, urban planning, environmental management and protection, tourism development etc.* The joint efforts of several LPAs, from both banks of the Dniester River, can ensure the conditions and prerequisites necessary for organizing and financing a public service, or of several services, given that each administrative - territorial unit separately lacks human and financial resources to provide those services. Inter-community cooperation can be formal or informal. IDIS "Viitorul" has rich experience in this area. It helped to establish several inter-community enterprises, which are successfully providing public services for several town halls: **IM „Tulumba service” (Gura-Galbenei, Ivanovca-Nouă, Lipoveni, Albina), Inter-municipal enterprise „Congaz Sulari” (Congaz, Chioselia Rusă, Cotovscoie), Inter-municipal enterprise“Lumen Ermoclia” (Ermoclia, Feștelei, Popeasca).**

Inter-community cooperation implies risks as well; therefore it requires thorough preparation in several aspects. This pattern of inter-community cooperation could provide significant advantages for all administrative-territorial units on both banks of the Dniester.

4. Implementation of rural cooperation mechanisms based on European Union initiative LEADER on both banks of the Dniester.

This initiative has its own methodology of implementation and is, in fact, the first Community initiative for rural development ("Liaisons Entre De Developpement de l'Economie Rural - Links between actions for the development of the rural economy). The initiative was approved by the European Commission on March 15, 1991. Leader methodology implementation should enable rural population on both banks of the Dniester River to form partnerships and organize themselves into Local Action Groups, which independently are responsible for analyzing problems facing the community, defining a development strategy, prioritizing objectives and implementing its own rural development program both on the right and on the left bank. Thus, in rural areas, especially in the districts on the left bank: Slobozia, Grigoriopol, Dubăsari, Camenca, Râbnița and in the districts on the right bank: Ștefan-Vodă, Căușeni, Anenii Noi, Criuleni, Dubăsari, Rezina, Florești, Șodănești it will be possible to implement projects related to: *population mobilization, preservation of culture and identity, conservation and management of natural resources, creation of jobs and market access, application of new technologies for obtaining profit, ensuring socio-professional inclusion of the population, acquiring new technical skills, acquiring skills*

through training or enhancement of regions image. Thanks to all these measures, LEADERr will contribute to the increase in citizens' trust on both banks and encourage rural population to implement own development initiatives.

5. Development of feasibility studies for districts located on both banks, by experts from Chisinau and Tiraspol, that would lay the foundation for implementation of inter-community cooperation mechanisms, rural cooperation mechanisms under LEADER initiative and regional development mechanisms.

These three mechanisms can be effective and have a positive impact provided that they are approached appropriate and rely on solid socio-economic justification. There is already positive experience in terms of developing in partnership, by experts from both banks of the Dniester, of socio-economic studies and analyses on current situation in the region. The feasibility studies will include information on types of resources and their amount needed to successfully launch the mechanisms described above. Such analyses are to contribute to the revitalization of rural areas and draw attention to their situation bearing in mind the interests and needs of citizens on both banks of the Dniester River.

By supporting and providing funding for regional development, inter-community cooperation, rural cooperation based on LEADER initiative, international donors, along with NGOs, economic operators, local government from the left and right bank, will begin to work together and implement feasible projects, which can foster confidence building between communities on both banks.

DISCUSSION PAPERS SERIE DE DEZBATERI PUBLICE NAȚIONALE

ПЕРЕЗАГРУЗКА СОТРУДНИЧЕСТВА В ОБЛАСТИ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ МЕЖДУ КИШИНЕВОМ И ТИРАСПОЛЕМ

Подготовил:

Любомир КИРИЯК,
эксперт ИДИС „Вииторул“

Декабрь 2016

Acest studiu a fost realizat cu sprijinul financiar al Black Sea Trust for Regional Cooperation, a Project of the German Marshall Fund.

Această publicație se distribuie gratuit. Toate drepturile sunt rezervate Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. Atât publicația cât și fragmente din ea nu pot fi reproduse fără permisiunea IDIS „Viitorul”. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția sau opinia Black Sea Trust for Regional Cooperation, of the German Marshall Fund sau a partenerilor săi.

Содержание

Введение	52
1. Региональное развитие в Республике Молдова: нормативно-правовая база, политики и учреждения	53
2. В ожидании регионального развития в приднестровском регионе	58
3. Несколько экономических показателей развития приднестровского региона	61
4. Роль и потенциал регионов в экономике Республики Молдова сквозь призму Регионального валового внутреннего продукта. Место регионов в мировой экономике.....	63
5. Синтез, выводы и рекомендации	70

Введение

Данный материал был подготовлен на основе дискуссий между экспертами из Кишинева и Тирасполя в рамках круглого стола «Перспективы регионального сотрудничества между Кишиневом и Тирасполем», организованного 8 июля 2016 года ИДИС «Вииторул», в рамках проекта «Привлечение региональных заинтересованных сторон для урегулирования конфликта посредством тематического обмена идеями» при финансовой поддержке Черноморского Фонда Регионального Сотрудничества «Black Sea Trust» и Германского Фонда Маршалла. Мнения и выводы, представленные в данном анализе, принадлежат автору и не обязательно отражают позицию ИДИС «Вииторул» или донорской организации. Целью данного круглого стола является прояснение правовых и институциональных рамок и политик регионального развития на обоих берегах Днестра, проведение анализа текущей ситуации в этой области с определением проблем и барьеров регионального развития и формулированием выводов и рекомендаций, которые бы способствовали сближению Кишинева и Тирасполя сквозь призму регионального сотрудничества. В Республике Молдова внедряется европейская модель регионального развития, вдохновленная европейским опытом, которая направлена на устранение дисбаланса в развитии между регионами и предоставление более существенной поддержки неблагополучным регионам. В Европейском Союзе региональное развитие привело к устранению существенных региональных различий в развитии и способствовало построению государства всеобщего благосостояния.

Республика Молдова находится в начале пути и имеет положительную динамику в реализации политики регионального развития. Достигнутые результаты не привели к существенным изменениям в устраниении различий социально-экономического развития между регионами. Однако региональное развитие набирает ход и охватывает новые отрасли и регионы. Сигналы, полученные от граждан, жи-

вущих в регионах, обнадеживают. Государственные учреждения ответственные за региональное сотрудничество применяют все более профессиональные подходы к политикам регионального развития.

Но, несмотря на все это, Республика Молдова еще не достаточно привлекательна, с экономической и социальной точки зрения для граждан левобережья. В настоящей работе в первый раз был рассчитан ВВП на душу населения по паритету покупательной способности в региональном разрезе. Учитывая этот показатель, рассчитанный МВФ в более чем 200 странах в 2014 году Республика Молдова (С ВВП в 4763 долларов США, 137 место) остается самой бедной страной в Европе. ВВП на душу населения нашей страны в 7 раз ниже, чем в среднем в странах Европейского союза (32770 долларов США) и занимает 32 место в данном рейтинге. На региональном уровне, Валовой внутренний продукт на душу населения по ППС, за исключением Кишинева мизерно мал: Кишинев (12193 долларов США, 94-95 место в мировом рейтинге), РР Север (3151 долларов США, 149-150 место), АТО Гагаузия (2890 долларов США, 154-155 место), РР Юг (2768 долларов США, 157-158 место), РР Центр (2587 долларов США, 158-159 место).

В настоящее время, в приднестровском регионе весьма сложная социально-экономическая ситуация. С некоторых точек зрения она даже представляется сложнее чем ситуация на правом берегу Днестра. Таким образом, экономический спад, деградация инфраструктуры, демографический спад, плачевное социальное положение требуют совместного определения и внедрения механизмов регионального, межобщинного сотрудничества, которое бы способствовало социально-экономическому развитию населенных пунктов с обоих берегов Днестра. Мы очень надеемся на то, что некоторые идеи, представленные в данной работе, будут успешными.

1. Региональное развитие в Республике Молдова: нормативно-правовая база, политики и учреждения

Региональное развитие в нашей стране институциализируется с установлением и углублением отношений между Республикой Молдова и Европейским Союзом.

Так, 22 февраля 2005 года был подписан План действий ЕС-Молдова содержащий отдельный раздел, посвященный региональному развитию и развитию сельской местности. В соответствии с данным документом, Республика Молдова обязуется способствовать продвижению взвешенного регионального развития и сокращению экономических и социальных различий между разными регионами страны¹.

Впоследствии, политические и законодательные усилия Республики Молдова привели к принятию Парламентом РМ 28 декабря 2006 года двух очень важных законов для процесса административной децентрализации и регионального развития: Закон №. 435 от 28.12.2006 об административной децентрализации и Закон №.438-XVI от 28.12.2006 о региональном развитии, который устанавливает задачи, институциональную базу, компетенции и специфические инструменты политики регионального развития в Республике Молдова. Оба закона оказали положительное влияние на процесс регионального развития в Республике Молдова.

Соглашение об ассоциации (СА) Республика Молдова – Европейский Союз, подписанное 27 июня 2014 года в Брюсселе, предусматривает сотрудничество в таких областях, как торговля, политика безопасности, культура. Данный документ содержит раздел *Региональное развитие, сотрудничество на трансграничном и региональном уровнях* (Глава 20, Раздел IV).

Таким образом, основываясь на СА, **Республика Молдова и Европейский Союз** будут сотрудничать в области регионального развития, стремясь устранить существенные региональные различия, предоставить более существенной поддержки неблагопо-

лучным регионам, установить более эффективные каналы связи с другими регионами с целью устранения дисбаланса и обеспечения взаимовыгодного экономического сотрудничества.

Данная деятельности будет основываться на следующих принципах:

- децентрализация процесса принятия решений, от центрального уровня до уровня региональных сообществ;
- укрепление партнерства между всеми сторонами, вовлеченными в региональное развитие;
- совместное финансирование посредством финансовых взносов Сторон, участвующих в выполнении программ и проектов регионального развития

В этом отношении, Соглашение об ассоциации предусматривает что региональное развитие будет сочетаться с трансграничным сотрудничеством и для этого будет улучшена законодательная база с тем чтобы содействовать укреплению отношений между регионами. Стороны будут сотрудничать с целью:

- наращивания институционального и эксплуатационного потенциала национальных и региональных учреждений в области регионального развития и планирования землепользования в соответствии с правилами и практикой ЕС;
- совершенствовать механизм вертикального и горизонтального взаимодействия центральной и местной публичной администраций в процессе развития и реализации региональных политик;
- поощрять экономическое и социальное развитие, развитие туризма;
- улучшения транспортных и энергетических сообщений, включая восстановление навигации на реке Прут;
- защиты окружающей среды, сохранения биологического разнообразия, более эффективному предотвращению наводнений на трансграничном уровне.

¹ План действий ЕС-Молдова, ст. 22.

Исходя из вышесказанного, мы можем утверждать, что политики регионального развития в нашей стране были задуманы и разработаны в соответствии с положениями и духом директив ЕС, направленных на сокращение различий и экономических и социальных дисбалансов между европейскими регионами.

Кроме того, Закон № 438-XVI от 28.12.2006 о региональном развитии, статья 2 (1), ясно определяет основные задачи поддержки регионального развития:

- a) достижение сбалансированного и устойчивого социально-экономического развития на всей территории Республики Молдова;
- b) сокращение дисбаланса уровней социально-экономического развития регионов и внутри их;
- c) консолидация финансового, институционального и людского потенциала в целях социально-экономического развития регионов;
- d) поддержка деятельности органов местного публичного управления и местных сообществ, направленной на социально-экономическое развитие населенных пунктов, и координация их взаимодействия с национальными, секторальными, региональными стратегиями и программами развития.

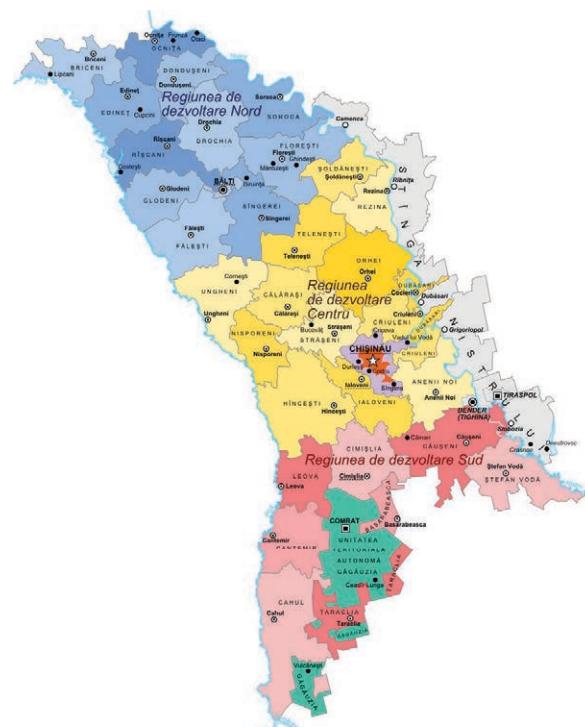
Во исполнение Закона № 438-XVI от 28.12.2006 о региональном развитии в Республике Молдова (Официальный монитор Республики Молдова, 2007 г., №21-24, ст. 68), а также в целях стабильного, устойчивого и равномерного развития всех регионов развития и населенных пунктов Республики Молдова, Правительство РМ принял Постановление №.127 от 08.02.2008, которое устанавливает институциональные рамки и утверждает положения функционирования соответствующих учреждений. Таким образом, были созданы Национальный координационный совет по региональному развитию, Национальный фонд регионального развития, Агентство регионального развития Север, Агентство регионального развития Центр, Агентство регионального развития Юг.

Важным шагом в реализации положений закона о региональном развитии стало утверждение **Национальной стратегии регионального развития на 2010-2012 г.г., Постановлением Правительства РМ №.128 от 04.03.2010.**

Стратегия регионального развития 2010-2012 намечает следующие среднесрочные задачи политики регионального развития:

- a) сбалансированное участие всех регионов в социально-экономическом развитии страны;
- б) ускорение развития малых городов в качестве «полюсов роста» регионов;
- в) развитие сельской экономики и рост производительности сельского хозяйства;
- г) развитие и модернизация региональной инфраструктуры и продвижение публично-частного партнерства;
- д) предупреждение загрязнения окружающей среды и эффективное использование природных ресурсов для роста качества жизни.

Рисунок 1. 6 регионов регионального развития в Республике Молдова

Источник: Министерство регионального развития и строительства

Основной целью *Стратегии* являлось создание институционального поля регионального развития, при этом внимание акцентируется на образовании и сохранении рамок управления, внедрения, финансирования, мониторинга и оценки регионального развития. В *Стратегии* упоминалось, что политика регионального развития касается всей территории Республики Молдова.

дова и будет реализовываться в два этапа. На первом этапе (2010-2012 гг.) усилия Правительства будут направлены на консолидацию возможностей и условий развития трех регионов развития – Север, Центр и Юг. На следующем этапе (2012-2019 гг.), меры по региональному развитию будут приниматься в регионах развития – автономно-территориальное образование Гагаузия, муниципий Кишинэу и административно-территориальные единицы левобережья Днестра (Приднестровье).

Вкратце представим главные достижения Стратегии регионального развития на 2010-2012 г.г.:

- Были созданы 3 APP (Север, Центр, Юг);
- Начал деятельность Национальный координационный совет по региональному развитию;
- Были созданы ЗРСР (Север, Центр, Юг);
- Была разработана сопутствующая нормативная база:
 - Оперативное руководство APP;
 - Оперативное руководство НФРР;
 - Руководство для пользователей.
- Был проведен первый этап заявок;
- Были укреплены отношения с внешними донорами.

В процессе разработки **Национальной стратегии регионального развития на 2013-2015 годы** были приняты во внимание достижения и проблемы, выявленные в ходе осуществления политик и требований в процессе европейской интеграции. При разработке **Национальной стратегии регионального развития на 2013-2015 годы** исходили из того что региональная политика ЕС является инвестиционной политикой, которая направлена на поддержку конкурентоспособности и экономического роста, улучшение качества жизни, создание рабочих мест и устойчивого развития и способствует выполнению целей Стратегии «Европа 2020».

Таким образом, основываясь на социально-экономическом анализе и в соответствии с тенденциями ЕС, которые относятся к осуществлению политики регионального развития, была определена главная стратегическая цель НСРР 2013-2016: **Сбалансированное и устойчивое развитие всех регионов развития Республики Молдова.**

Общая стратегическая цель относится к эффективному использованию политики и к потенциалу развития на всей территории страны для осуществления положений НСРР до 2020 года.

Также реализация главной цели всех программных документов содействует сокращению масштабов нищеты и обеспечивает достойный уровень жизни на всей территории страны. Это предполагает необходимость поэтапной реализации **специфических целей** НСРР в краткосрочный и среднесрочный период:

1. Усовершенствование нормативно-правовой базы в области регионального развития
2. Поддержка устойчивого развития регионов и обеспечение полицентрической городской системы
3. Консолидация потенциала учреждений по региональному развитию регионов страны
4. Снижение местных внутри- и межрегиональных неравенств
5. Установление территориальной сплоченности и предотвращение маргинализации неблагоприятных зон
6. Разработка и продвижение совместного планирования и участия в процессе регионального развития.

Для реализации специфических целей использовались четко определенные механизмы, отраженные в следующих документах: План действий по реализации НСРР 2013-2015, Единый программный документ, Региональные оперативные планы.

В качестве приоритетных областей были определены: *сбалансированное развитие городов, снабжение водой и канализацией, бытовые отходы, дорожная инфраструктура, малый и средний бизнес, туристическая притягательность, энергоэффективность*. Отметим, что в *Едином программном документе на 2013-2015 годы* были установлены среднесрочные задачи, которые необходимо выполнить для внедрения политики регионального развития в соответствии с продвигаемой Правительством политикой европейской интеграции².

² Единый программный документ на 2013-2015 годы.

Наиболее значительные достижения **Национальной стратегии регионального развития на 2013-2015 годы** относятся к:

- Был инициирован проект заявок согласно новым правила с тем чтобы снизить финансовые затраты бенефициариев;
- Был начат процесс гармонизации нормативно-правовой базы с законодательством ЕС (разработка технико-экономического обоснования относительно соответствия Республики Мол-

дова статистической системе классификации территориальных единиц на уровне ЕС - NUTS);

- Были начаты мероприятия по осуществлению в остальных регионах развития;
- Были разработаны предложения публичных политик касательно городамов - полюсов роста.

Приведенная ниже таблица включает в себя информацию о ряде проектов, в региональном разрезе и бюджет для их реализации в 2013-2015 гг.

Таблица 1. Количество реализованных проектов в 2013-2015 г.г., в региональном разрезе

Регионы развития	Количество проектов	Бюджет
Регион развития Север	27	311,4 млн. лей
Регион развития центр	31	369,3 млн. лей
Регион развития Юг	21	316,4 млн. лей
Всего	79	997,1 млн. лей

Источник: Министерство регионального развития и строительства

Реализация 79 проектов на сумму в 997,1 млн. лей в период 2013-2015 годов было, по сути, первым позитивным сигналом посланный гражданам доказывающий, что региональное развитие может приносить блага и быть полезной для граждан. С момента принятия Закона № 438-XVI от 28.12.2006 о региональном развитии и до получения первых осозаемых результатов прошло около 10 лет. На протяжении этого периода, хотя и медленно, удалось обеспечить правовые и институциональные рамки, касающиеся регионального развития. Ниже мы рассмотрим приоритетные области, в которые были инвестированы около 997,1 млн. лей.

Таблица 2. Распределение по секторам проектов регионального развития, в период 2013-2015

Сектор	Количество проектов	Бюджет
Дороги	24	378,4 млн. лей
Вода и канализация	23	278,3 млн. лей
Улучшение факторов окружающей среды	12	109,2 млн. лей
Туристическая притягательность	10	103,7 млн. лей
Поддержка развития частного сектора	7	84,5 млн. лей
Энергетическая эффективность	3	43,0 млн. лей
Всего	79	997,1 млн. лей

Источник: Министерство регионального развития и строительства

Мы не будем детально останавливаться на полученных отраслевых показателях. Однако мы подчеркнем некоторые показатели в области водоснабжения и канализации, управления твердыми бытовыми отходами и дорожной инфраструктуры – в которых остается много нерешенных проблем.

Таблица 3. Секторальные показатели: дороги, водоснабжение и канализация, бытовые отходы, в период 2013-2015

Приоритетная область	Показатели
<i>Водоснабжение и канализация</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Построено 140 км водопровода и канализационных сетей; • Построено 2 водоочистные сооружения; • Построено 2 станции очистки сточных вод; • Бенефициары: более 144 тысяч граждан в 44 населенных пунктах.
<i>Дорожная инфраструктура</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Построено 23,48 км дорог; • Отремонтировано 56,62 км дорог; • Бенефициары: более 430 тысяч граждан в 79 населенных пунктах.
<i>Управление твердыми бытовыми отходами</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Построено 4 полигона в городах în orașele Теленешть, Хынчешть, Ниспорень, Бирюница (р. Сынжерей) • Построено 1266 платформ для размещения мусорных контейнеров; • Закуплено 15 478 мусорных контейнера разного размера; • Закуплены 41 единица специализированной техники и пластиковые машины пресс-подборщики.

Источник: Министерство регионального развития и строительства

Политические, социальные и экономические потрясения через которые проходит наша страна раз в 6-8 лет (финансовый кризис 1998-1999, экономическое эмбарго со стороны России в 2006, Твиттер-революция в 2009, кража миллиарда в 2014 и т.д.) заставляет граждан Молдовы быть начеку и менее уверенными в завтрашнем дне. О недоверие к правительству и правителям свидетельствуют многочисленные опро-

сы общественного мнения. Например, барометр общественного мнения в октябре 2016 показывает, что порядка 64,4% граждан совсем не доверяют правительству. Тем не менее, данные результаты могут быть первыми положительными, обнадеживающими посланиями гражданам о том, что региональное развитие может принести значительные выгоды для граждан на местном уровне.

2. В ожидании регионального развития в приднестровском регионе

В Законе № 438-XVI от 28.12.2006 о региональном развитии предусмотрено создание региона развития Приднестровье. Впоследствии, в Стратегии регионального развития 2010-2012 было предусмотрено начало деятельности регионального развития (создание Агентства регионального развития Приднестровье и регионального совета по развитию Приднестровья) до 2019 года.

Также было предусмотрено, что два представителя Приднестровья - председатель регионального совета по развитию и представитель частного сектора, делегированный региональным советом по развитию Приднестровье, входят в состав Национального координационного совета по региональному развитию (НКСРР).

Приднестровские власти проигнорировали, к сожалению, эти начинания Кишинева и, практически, самоизолировались на правом берегу, в том числе от процесса регионального развития, начатого в Республике Молдова.

Более того, следует упомянуть что Тирасполь, на протяжении длительного периода времени (февраль 2006 – сентябрь 2011), отказывается участвовать в официальных двусторонних переговорах в рамках формата „5+2“. Этот период характеризуется жестким политическим и экономическим давлением со стороны Российской Федерации по отношению к Республике Молдова (запрет экспорта молдавской винодельческой продукции на российский рынок, рост цен на газ на 100%, политическое давление и т.д.).

В то же время необходимо подчеркнуть тот факт, что Приднестровье не разработало свою собственную политику в области регионального развития. Также левобережье не обладает правовой и институциональной базой, которая бы способствовала реализации политики регионального развития. Единственные документы, которые имеют какую-то

связь с региональным развитием это „Закон об административно-территориальном устройстве ПМР“, принятом в июле 2002 года, „Стратегия развития Приднестровской Молдавской Республики. Стратегия Приднестровье 2025“ и „План деятельности Правительства ПМР по ускоренной модернизации социально-экономической сферы (План 2500).“

Мы напоминаем, что в этих документах, не содержится и не объясняется каким-либо образом, что означал бы процесс регионального развития и как он может быть реализован. Только План 2500, который является политическим документом Тираспольской администрации, содержит главу о модернизации территориального управления и регионального развития³. Основная цель документа повышение ВВП / на душу населения до 2500 долларов США к 2015 году⁴. Как будет реализована на практике данная цель, как будет проходить модернизация публичного управления – это не уточняется и не обсуждается. Аспекты административной децентрализации, установление правовых и институциональных рамок регионального развития не рассматриваются.

Таким образом, можно сделать вывод, что в Республике Молдова региональное развитие, в силу объективных причин, не распространяется на приднестровский регион. Приднестровские власти отказывались и продолжают отказываться от любого предложения о сотрудничестве в этой области, которое исходит из Кишинева. В то же время, Тирасполь не имеют свою собственную политику в этом отношении, законодательную базу и учреждения и следовательно не осуществляет процесс регионального развития.

Следовательно, региональное развитие в Республике Молдова означает политику, которая, наряду с

³ Гончар Александр. Региональное развитие между обоими берегами днестра: обсуждение нынешних и будущих совместных возможностей. Chișinău: APE 2013, p. 5-9.

⁴ Йову А. Определение возможностей для регионального развития между двумя берегами Днестра. Chișinău, APE, 2013, p. 6.

другими государственными политиками, не распространяется на приднестровский регион⁵.

Согласно „Закону об административно-территориальном устройстве Приднестровья”, принятом в июле 2002 года, Приднестровский регион разделен на административные единицы 1-го и 2-го уровня. Так первый уровень включает административно-территориальные образования поменьше - поселки и сельские поселения, которые не отвечают критериям города. А 5 районов: Григориополь, Дубоссары, Каменка, Рыбница, Слободзея и города: Бендери, Тирасполь, Рыбница и Дубоссары составляют второй уровень. Согласно вышеупомянутому документу, в Приднестровье находятся 8 городов (Бендери, Григориополь, Днестровск, Дубоссары, Каменка, Рыбница, Слободзея, Тирасполь), 8 посёлков, 143 сел, 4 железнодорожные станции и 1 церковный посёлок. В документе не рассматривается и даже не существует никакой ссылки на процесс административной децентрализации, регионального развития или межобщинного сотрудничества и т.д.

И, как всем известно, до 2015 года в регионе не было учреждений, занимающихся реализацией данных процессов за исключением Агентства по привлечению инвестиций и содействию торговле, единственное публичное учреждение, конкретной задачей которой являлось привлечение иностранных инвестиций и продвижение товаров произведенных в регионе.

Только в апреле 2015 года, в целях оптимизации структуры органов государственной власти, путем слияния Государственной службы жилищно-коммунального хозяйства, энергетики и транспорта ПМР и Государственной службы связи, информации и СМИ ПМР было создано Министерство регионального развития, транспорта и связи ПМР.

Эксперты в Тирасполе указывают ещё на две структуры, которые, по их мнению, связаны и оказывают определенное влияние на региональное развитие: **Координационный совет по технической помощи и Комиссия по гуманитарной и технической помощи.**

⁵ Цутуй Эдуард. Республика Молдова и Приднестровье: региональное развитие и межобщинное сотрудничество, IDIS „Viitorul”, 2014.

Новая административная структура в Тирасполе имеет задачи:

- Осуществление руководства по техническому регулированию, аккредитации, охране здоровья и безопасности на рабочем месте;
- Обеспечение транспортной деятельности и качества дорог;
- Управления системами коммуникаций; Управления кадровой политикой;
- Координация стратегии развития средств массовой информации;
- Управление реализацией политик в сферах жилищно-коммунального хозяйства, энергетики и энергосбережения;
- Управление экономическими проблемами; Координация деятельности подведомственных юридических лиц.

Так Координационный совет по технической помощи действует на общественных началах и в соответствии с Регламентом от 10 апреля 2012 года. Совет обеспечивает правомерное использование гуманитарной и технической помощи, полученной от доноров, ведет учет и мониторинг ее распределения и использования.

Комиссия по гуманитарной и технической помощи также действует на общественных началах. Главная задача комиссии выдача удостоверений о регистрации договоров (контрактов, соглашений и т.д.) о предоставлении гуманитарной и технической помощи, проведение анализа и подготовка отчетов о влиянии технической помощи и поставках товаров в приднестровский регион.

Еще одним важным шагом по стимулированию регионального развития, по мнению приднестровских экспертов, является проведение конкурса в Приднестровье относительно разработки и внедрения программ социально-экономического развития региона в 2016-2021 г.г.

Главное условие конкурса – разработка эффективной программы социально-экономического развития региона, которые бы обеспечивали макроэкономическую стабильность и увеличение показателя внутреннего валового продукта на 6-10 % ежегодно.

К сожалению, в настоящее время у нас нет никакой информации о результатах этого конкурса или о подвижках в этом отношении.

Другой важный фактор, связан с ассоциативным движением в области регионального развития. В 2012 году была создана общественная организация Агентство Регионального Развития Приднестровья задачи которой "улучшение качества жизни Приднестровского населения через повышение уровня развития развитии социальной инфраструктуры и инженерного обустройства регионов и городов расположенных в Приднестровье"⁶.

Представители Агентства Регионального Развития Приднестровья, как и в 2014 году, на заседании круглого стола 8 июля 2016 года определили 10 основных проблем⁷, которые, по их мнению, препятствуют и тормозят региональное развитие в Приднестровье, а именно⁸:

- *Инфраструктура.* Плачевное состояние дорог, особенно местных, жилищно-коммунального хозяйства, социальных учреждений.
- *Отсутствие управленческих навыков в органах местного публичного управления.* Органы местного публичного управления имеют ограниченные навыки разработки и реализации инфраструктурных проектов, сбора средств и обеспечения устойчивости проектов.
- *Отсутствие специалистов,* ответственных за внешние связи и привлечение фондов, в органах местного публичного управления.

- *Излишняя централизация власти - зависимость местного управления от центрального.* Органы местного публичного управления не имеют собственных финансовых ресурсов, достаточных для решения социальных и экономических проблем.
- *Отсутствие ассоциации органов местного самоуправления,* которая могла бы представлять их интересы
- *Отсутствие профильного министерства или департамента* для координации регионального развития в Приднестровье.
- *Влияние внутренних и внешних факторов.* Самоизоляция Приднестровья затрудняет активное участие в международных инфраструктурных и социально-экономических проектах в качестве самостоятельного участника.
- *Высокая текучесть кадров* на центральном и местном уровне. Часто имеет место назначение, а не избрание лиц на государственные должности исполнительной власти.
- *Отсутствие стратегических программ,* для развития сел, поселков, районов и Приднестровья в целом.
- *Сложные бюрократические процедуры* при регистрации проектов и гуманитарной помощи для органов местного публичного управления, НПО и частного сектора⁹.

⁶ Яськова Т. Презентация "Проблемы регионального развития в Приднестровье", IDIS Viitorul, 16 мая 2014.

⁷ Агентство Регионального Развития Приднестровья. <http://www.ngo-ardt.com/o-nas.html>.

⁸ Цугуй Эдуард. Республика Молдова и Приднестровье: региональное развитие и межобщинное сотрудничество, IDIS "Viitorul, 2014.

⁹ Яськова Т. Презентация "Проблемы регионального развития в Приднестровье", IDIS Viitorul, 16 mai 2014.

3. Несколько экономических показателей развития приднестровского региона

Специализированные учреждения в Республике Молдова не владеют достаточной информацией, статистическими данными относительно социально-экономического положения Приднестровья. Статистические данные, которыми оперируют на официальном уровне на левом берегу собраны и обработаны с использованием методологий, которые отличаются от тех, что использует Национальное бюро статистики в Кишиневе. Тем не менее, мы рассмотрим некоторые статистические данные Приднестровского региона, чтобы получить общее, приблизительное представление о тенденциях, ходе некоторых социально-экономических, административных, местного и регионального развития процессах левобережья.

В конце 2014 года, приднестровский регион столкнулся с беспрецедентными социально-экономическими проблемами. Как следствие, в первый раз, Тираспольская администрация, в 2015 году, понизила заработную плату бюджетникам на 15%. В 2016 году сохраняются тенденции ухудшения социально-экономического положения региона. Экономическая ситуация в приднестровском регионе остается сложной в 2016 году и наблюдается ее ухудшение по сравнению с 2015 годом.

В дальнейшем мы представим некоторые экономические показатели, характеризующие нынешнее положение приднестровского региона:

- ВВП Приднестровского региона упал в 2016 году примерно на 20,2% в сравнении с предыдущим годом¹⁰. Таким образом, был зафиксирован спад практически в наиболее важных секторах в первые шесть месяцев 2016 года по сравнению с аналогичным периодом прошлого года. Например, объем промышленного производства в январе-июне 2016 года составил около 4 357,6 млн. рублей. В долларах США объем промышленного производства составил 342,1 млн., что на 9,3% меньше, чем в аналогичный период прошлого года¹¹.

¹⁰ Приднестровский республиканский банк

¹¹ „Министерство экономического развития Приднестровья”

- Объем капитальных вложений составил 462 млн. рублей в январе - июне 2015 года, упав в сравнении с аналогичным периодом 2014 года на 41,1% с 784,5 млн. рублей¹².
- Значительно сократились доходы консолидированного бюджета и Единого государственного фонда социального страхования. Согласно данным, предоставленным приднестровскими властями, в 2015 году доходы консолидированного бюджета и Единого государственного фонда социального страхования сократились более чем на 67 млн. долларов США по сравнению с бюджетными доходами в 2014 году¹³.
- В период с января по июнь 2015 снизилось на 23,8% количество "импортно-экспортных" операций в сравнении с аналогичным периодом 2014 года, когда этот показатель составлял 1188 млн. долларов США. Данные о импортируемых и экспортируемых товарах указывают на 25% снижение объема внешней торговли. Отметим, что эти цифры включают в себя данные о коммерческой торговой деятельности между двумя берегами Днестра, молдавский рынок является крупнейшим потребителем продукции приднестровского региона. В результате, значительно упали поступления в бюджет от так называемых «таможенных органов». В январе-июне 2016 года, их доходы были на уровне 48% от плановых показателей¹⁴.

Причины, которые повлияли и привели к кризису в левобережье, связаны со следующими аспектами:

- Политическая нестабильность в регионе. Вооруженный конфликт в Украине.
- Конфликт между ветвями «исполнительной» и «законодательной» власти, который связан с выборами президента, который также проявлялся через различные точки зрения по вопросам

¹² Economic outlook. Relansarea economiei moldovenesti se lasă asteptată. 09/2016. IDIS Viitorul, pag.36.

¹³ Приднестровский республиканский банк

¹⁴ <http://novostipmr.com/ru/news/16-07-19/prognozy-pravitelstva-v-otnoshenii-vozdushnogo-byudzheta-na-2016>

политик, разработанных и проводимых на левом берегу.

- *Сокращение регионального спроса на приднестровские товары;*
- *Ограниченный доступ к финансовым ресурсам компаний в приднестровском регионе;*
- *Снижение курса валют торговых партнеров (Молдова, Россия, Украина и т.д.);*
- *Прекращение внешней помощи и субсидий со стороны Российской Федерации.¹⁵*

Все вышеперечисленные проблемы негативно повлияли на поступления в бюджет в первые шесть месяцев 2016 года в регионе. Таким образом, согласно утверждениям приднестровских официальных лиц, план доходов бюджета был выполнен на уровне 64%¹⁶.

В таких сложных социально-экономических условиях невозможно говорить об эффективном региональном развитии. МСП в регионе, например, сталкиваются в своей деятельности с серьезными проблемами, связанными, прежде всего, с финансированием. Экономические агенты с левого берега Днестра обращаются все больше и больше по поводу получения доступа к финансовым ресурсам правого берега Днестра¹⁷. Доступ к финансовым ресурсам в Приднестровье ограничен, а стоимость ресурсов в 2-3 раза выше, чем на правом берегу. Решение до сих пор не найдено, так как банки в Молдове избегают, по объективным причинам, предоставления кредитов предприятиям Приднестровья.

Тем не менее, мы так и не наблюдаем изменений в видении и отношениях, открытости со стороны политической элиты, властей Приднестровья относительно возобновления сотрудничества между Кишиневом и Тирасполем в этом направлении.

¹⁵ Экономическое положение Молдовы: Диагноз. Прогнозы. Рекомендации, Economic Outlook, 12/2015, IDIS "Viitorul"

¹⁶ Экономическое положение Молдовы: Диагноз. Прогнозы. Рекомендации, Economic Outlook, 12/2015, IDIS "Viitorul"

¹⁷ В. Ионицэ, Д. Ранга. Переосмысление парадигмы эфинансово-экономических отношений между Кишиневом и Тирасполем. Discussion Papers. Octombrie, 2016. IDIS Viitorul.

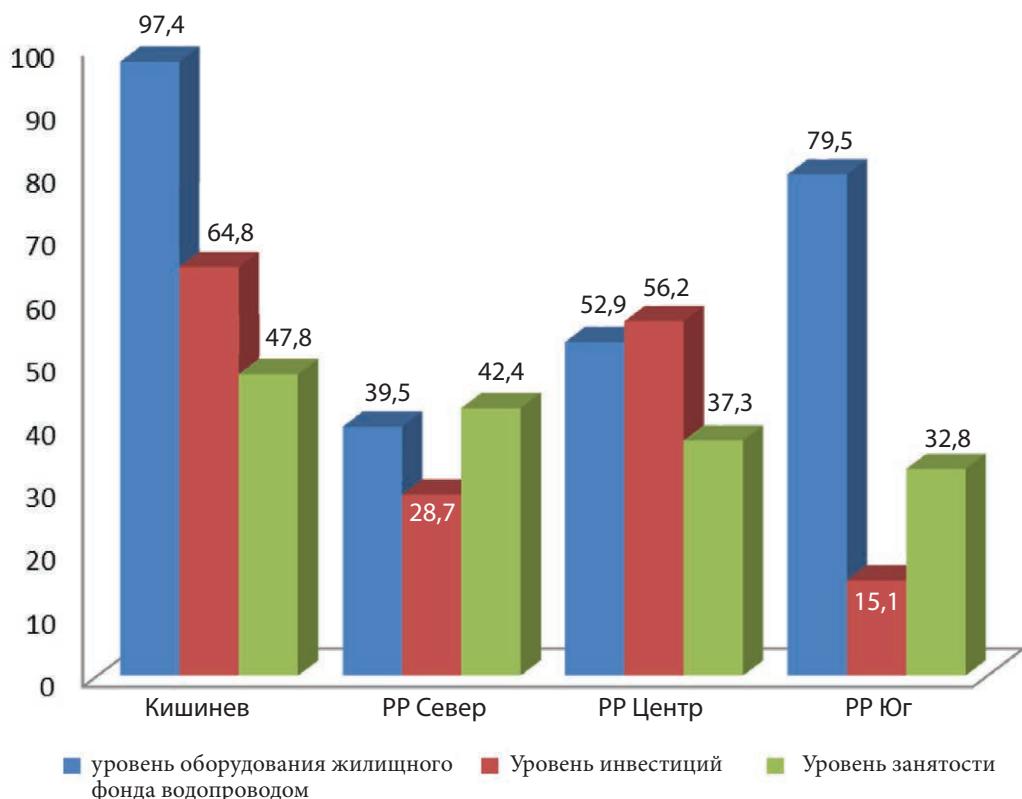
4. Роль и потенциал регионов в экономике Республики Молдова сквозь призму регионального ВВП. Место регионов в мировой экономике

4.1. Региональный дисбаланс

Хотя процесс регионального развития в Республике Молдова набирает обороты и становится все более интенсивным, он все ещё не сумел устранить дисбаланс социально-экономического развития между регионами. Таким образом, если мы рассмотрим следующие три компонента: оборудование жилищного фонда водопроводом, уровень инвестиций и уровень занятости в региональном разрезе, муниципий Кишинев находится в более выгодном положении

в сравнении с остальными регионами. Таким образом, **уровень оборудования жилищного фонда водопроводом** в Кишиневе в 2,5 раза выше, чем в РР Север, в 1,8 раза выше, чем в РР Центр и в 1,2 раза выше, чем в РР Юг. **Уровень инвестиций** в Кишиневе в 4,3 раза выше, чем в РР Юг, в 2,25 раза выше, чем в РР Север, в 1,2 раза выше, чем в РР Центр. **Уровень занятости** в столице в 1,46 раза выше, чем в РР Юг, в 1,3 раза выше, чем в РР Центр и в 1,13 раза выше, чем в РР Север.

Рисунок 2. Оборудование жилищного фонда водопроводом, уровень инвестиций и уровень занятости в региональном разрезе

Источник: В. Бербека, ИДИС, показатели рассчитаны согласно данным НБС и оценке НСРР 2012-2015

Эти тенденции свидетельствуют о том, что для регионов развития следует определить эффективные решения с тем, чтобы устранить дисбаланс. В данном контексте, а также учитывая приверженность обеспечить последовательность парадигмы путем освоения социального, экономического и территориального потенциала на национальном и региональном уровне **Общая цель НСРР на 2016-2020: Обеспечение сбалансированного и устойчивого развития во всех регионах развития Республики Молдова.**

Общая цель будет достигнута путем реализации структурных мер для 3 **Конкретных задач.**

1. **Обеспечения доступа к качественным публичным и коммунальным услугам**
2. **Устойчивый экономический рост в регионах**
3. **Совершенствование системы управления регионального развития.**

4.2. Вклад регионов в экономику Республики Молдова сквозь призму Регионального Валового Внутреннего Продукта

Так как региональный ВВП станет основным показателем относительно регионального развития, в дальнейшем мы рассмотрим региональный Валовый Внутренний Продукт, который по своему экономическому содержанию идентичен ВВП по стране и представляет собой стоимость товаров и услуг экономических единиц резидентов данного региона.

Национальное бюро статистики Республики Молдова впервые в октябре 2016 года представила данные,

Настоящая стратегия ставит перед собой цель объединить усилия для получения следующего **ожидаемого воздействия:**

- Повышение уровня жизни населения регионов.
- Сокращение различий между регионами.
- Обеспечение территориальной сплоченности.
- Ослабление процессов миграции из регионов.

Прогресс в достижении общей цели НСРР будет измеряться путем оценки следующих показателей: Региональный ВВП; Уровень бедности в регионах; Показатель стирания различий и Уровень выбросов парниковых газов.

которые относятся к региональному валовому внутреннему продукту (PIBR). РВВП был рассчитан для 2013 и 2014 годов в текущих и сопоставимых ценах для регионов развития: Центр, Север, Юг, муниципий Кишинев и АТО Гагаузия.

В приведенной ниже таблице мы представим административно-территориальные единицы и население регионов в 2013 и 2014 годах.

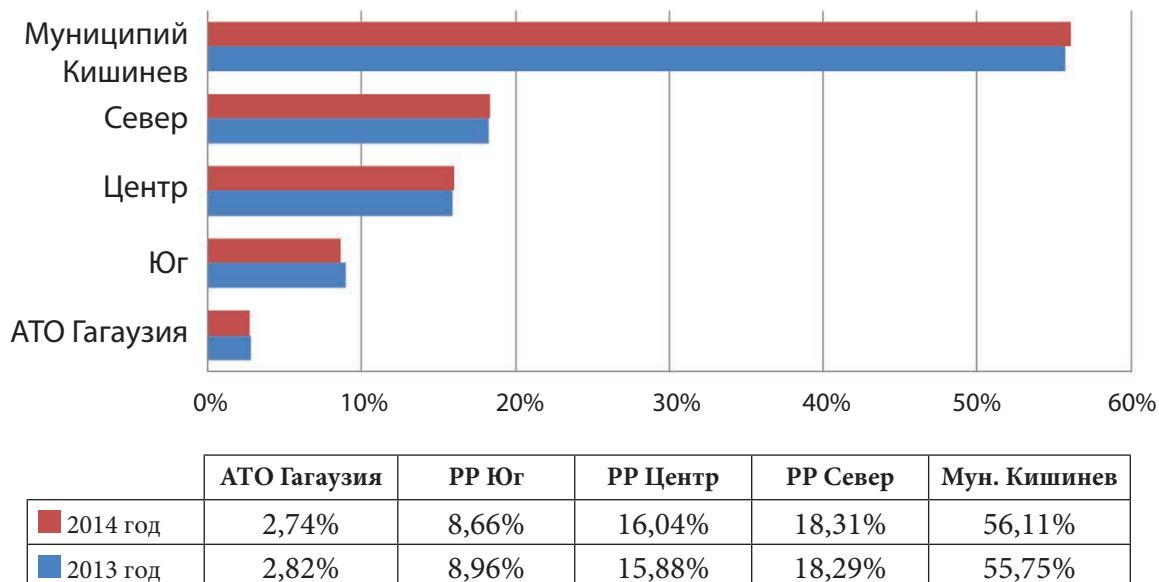
Таблица 4. Население регионов в 2013 и 2014 годах

Регионы развития	Административно-территориальные единицы	Население в регионе	
		2013 год	2014 год
Север	Муниципий Бельцы, районы Бричень, Дондущень, Дрокия, Единец, Флорешть, Глодень, Окница, Рышкань, Сынжерей, Сорока	997 033	993 047
Центр	Районы Анений Ной, Кэлэрашь, Криулень, Дубэсарь, Хынчешть, Яловень, Ниспорень, Орхей, Резина, Стрэшень, Шолдэнешть, Теленешть, Унгень	1 060 582	1 059 542
Юг	Районы Басарабяска, Кагул, Кантемир, Кэушень, Чимишлия, Леова, Штефан-Водэ, Тараклия	536 597	534 967
АТО Гагаузия	Районы Комрат, Чадыр-Лунга, Вулканешты	161 823	161 829
Муниципий Кишинев		802 539	807 020

Источник: Национальное бюро статистики

РВВП предоставляет возможность определить как уровень экономического развития региона, так и эффективность региональных политик. В приведенной ниже таблице мы рассмотрим структуру регионального ВВП, определив вклад каждого региона посредством регионального ВВП в национальный ВВП.

Рисунок 3. Вклад регионального ВВП в формирования национального ВВП

Источник: Национальное бюро статистики

Из приведенной выше диаграммы видно, что муниципий Кишинев вносит самый большой вклад в формирование национального Валового внутреннего продукта, порядка 56,11% в 2014 году. Следом идут Регион развития Север – 18,31% и Регион развития Центр – 16,04%. Другие два региона, РР Юг и АТО Гагаузия вносят несущественный вклад в формировании национального ВВП – порядка 8,66% и 2,74% соответственно, что составляет 11,4% национального ВВП.

Отметим что в 2014 году, в РР Север, РР Центр и муниципии Кишинев РВВП вырос несущественно в сравнении с 2013 годом. В то время как, ВВП РР Юг и АТО Гагаузия немного снизился.

Самый большой вклад в формировании национального ВВП вносит муниципий Кишинев – 56%. Столица является самым большим городом в стране, где проживает, временно или постоянно, почти треть населения. Важно определить РВВП на душу населения.

Таблица 5. Региональный Валовый Внутренний Продукт, в текущих ценах (тысяч лей)

Регионы развития	РВВП		РВВП на душу населения	
	2013	2014	2013	2014
ЦЕНТР	15 964 951	17 973 693	15,05	16,96
МУН. КИШИНЕВ	56 038 053	62 869 976	69,83	77,90
СЕВЕР	18 381 911	20 519 025	18,44	20,66
ЮГ	9 001 710	9 704 175	16,78	18,14
АТО ГАГАУЗИЯ	2 834 781	3 064 634	17,52	18,94
УФПИК	-1 710 935	-2 081 925		
ВСЕГО ВВП	100 510 471	112 049 578	28,25	31,51

Источник: Национальное бюро статистики

Из приведенной выше таблицы можно выделить следующее:

1. РВВП в текущих ценах в 2014 году, вырос в каждом регионе по сравнению с 2013 годом. Таким образом, по сравнению с 2013 годом, РВВП в Кишиневе вырос в 1,12 раза, в регионе Центр в 1,13 раза; в регионе Север в 1,12 раза; в регионе Юг в 1,07 раза; в АТО Гагаузия в 1,08 раза.
2. Самый высокий уровень РВВП ожидаемо был зафиксирован в муниципии Кишинев порядка

77,9 тысяч лей. Для сравнения можем отметить, что РВВП на душу населения в столице в 3,8 раза выше, чем РВВП на душу населения в регионе Север, в 4,1 раза выше, чем в АТО Гагаузия, в 4,3 раза и в 4,6 раза выше, чем РВВП на душу населения в регионах Юг и Центр.

3. В регионах Юг и Центр, которые традиционно считаются менее развитыми с точки зрения социо-экономического развития, экономический рост медленнее, чем в остальных 3 регионах развития.

4.3. Рассмотрение РВВП на душу населения по Паритету Покупательной Способности. Место регионов в мировой экономике

Далее мы рассмотрим **РВВП на душу населения по ППС** (Паритет Покупательной Способности). Расчитав РВВП по паритету покупательской способности и затем с учетом разную стоимость жизни в различных странах, можно лучше всего представить богатство граждан из разных стран или регионов (по сравнению с номинальным ВВП на душу населения) и сравнить яснее, хотя и не исключительно, относительное богатство каждой страны или региона.

Мы будем использовать ППС в качестве метода, чтобы рассчитать альтернативное соотношение денежных единиц стран или регионов. Таким образом,

ППС измеряет покупательную способность денежной единицы, выраженную в единой валюте (обычно доллар США), так как товары и услуги имеют разную цену в различных странах. Таким образом, обменные курсы паритета покупательной способности были использованы ниже для сравнения уровня жизни в различных странах.

Далее, следуя методике предложенной экономистом Вячеславом Ионицэ, эксперта ИДИС «Вииторул», был определен РВВП на душу населения по ППС. В результате, были получены следующие данные.

Таблица 6. РВВП на душу населения по ППС, в 2014 году (доллары США)

Регионы развития	РВВП на душу населения по ППС, в 2014 году (долларов США)
Центр	2587 долларов США
Муниципий Кишинев	12193 долларов США
Север	3151 долларов США
Юг	2768 долларов США
АТО Гагаузия	2890 долларов США
Всего ВВП в Республике Молдова	4808 долларов США

Источник: Расчеты автора, согласно данным НБС, в соответствии с методологией, предложенной экономистом Вячеславом Ионицэ

Таким образом, результаты, полученные в Таблице 6, позволяют нам сравнить уровень жизни граждан в регионах Республики Молдова с уровнем жизни в других странах. Исходя из данных представленных МВФ о ВВП по ППС 200 стран мира на 2014 год (<http://www.tradingeconomics.com/moldova/gdp-per-capita-ppp>), мы можем сравнить их с РВВП на душу населения по ППС в регионах развития в нашей стране. Рассмотрим таблицу представленную ниже.

Таблица 7. Сравнительный анализ. ВВП на душу населения по ППС в более 200 странах, включая регионы в Республике Молдова, в 2014 году

Страна	ВВП на душу населения по ППС, 2014 год (долларов США), по данным МВФ	Страна	ВВП на душу населения по ППС
1) Катар	134448	138) Никарагуа	4707
2) Макао	133676	139) Гондурас	4683
3) Люксембург	91368	
4) Сингапур	79551	146) Мавритания	3633
5) Кувейт	69878	147) Йемен	3609
6) Бруней	67912	148) Микронезия	3300
7) Объединенные Арабские Эмираты	64563	149) Кыргызстан	3182
8) Норвегия	64161	Северный регион Молдовы	3151
9) Швейцария	55271	150) Камбоджа	3113
.....		151) Республика Кот-д'Ивуар	3108
32) Европейский Союз	34770	152) Джибути	2983
65) Румыния	19134	153) Бангладеш	2979
.....		154) Сан-Томе и Принсипи	2963
92) Китай	12599	АТО Гагаузия	2890
93) Южноафрикан-ская Республика	12436	155) Вануату	2890
94) Македония	12291	156) Камерун	2836
Мун. Кишинёв	12193	157) Кения	2819
95) Мальдивские о-ва	11954	Южный регион	2768
96) Гренада	11854	158) Папуа-Новая Гвинея	2647
97) Перу	11451	Центральный регион	2587
....		159) Таджикистан	2567
107) Албания	10122	160) Лесото	2473
....		
117) Украина	8238	196) Либерия	804
....		197) Бурунди	734
134) Узбекистан	5317	198) Конго	711
135) Лаос	5076	199) Центрально-Африкан-ская Республика	544
136) Тонга	4888	200) Сомали	536
137) Молдова	4763 (4808 по расч. автора)		

Источник: <http://www.tradingeconomics.com/moldova/gdp-per-capita-ppp>

Согласно данным в таблице 6, мы можем подчеркнуть следующее:

1. Принимая во внимание ВВП на душу населения по ППС, Республика Молдова с показателем в 4763 долларов США на душу населения (4808 долларов США, по расчетам автора) находилась в 2014 году на 137 месте в списке 200 стран. Это ниже чем Узбекистан (5317 долларов США, 134), Лаос (5076 долларов США, 135), Тонга (4888 долларов США, 136) и чуть лучше, чем Гондурас (4683 долларов США, 139) и Никарагуа (4707 долларов США, 138). ВВП на душу населения нашей страны в 7 раз ниже, чем в среднем в странах Европейского союза (32 770 долларов США), 32 место в списке. Если сравнить с ситуацией в соседних странах, ВВП на душу населения по ППС Республики Молдова в 4 раза ниже, чем в Румынии (19134 долларов США, 65) и в 1,7 раза ниже, чем в Украине (8238 долларов США, 117). Мы подчеркиваем, что ВВП на душу населения Румынии вырос в 2015 году примерно на 800 долларов США. **Молдова, к сожалению, остается самой бедной страной в Европе. Албания, бывший партнер Молдовы с точки зрения бедности, с ВВП в 10122 долларов США, занимает 107 место в списке в 2014 году.** После того как Албания 1 апреля 2009 года стала членом НАТО, она официально подала заявку о присоединении к Европейскому союзу 28 апреля 2009 года.
2. Только Кишинев с ВВП на душу населения в 12 193 долларов США, может быть включен в топ-100 стран мира, где-то между Македонией (12291 долларов США, 94) и Мальдивами в Индийском океане (11954 долларов США, 95), Гренадой (11854 долларов США, 96) и Перу (позици 11451 долларов США, 97). Следует отметить, что ВВП на душу населения по ППС нашей столицы составляет порядка 64% от ВВП на душу населения по ППС Румынии (19134 долларов США, 65).
3. Ситуация еще хуже в других регионах развития Молдовы. Таким образом, Регион развития

Север (3151 долларов США), который считается наиболее экономически развитым в стране после Кишинева расположен между Микронезией (3300 долларов США, 148), Кыргызстаном (3182 долларов США, 149) и Камбоджей (3113 долларов США, 150), Кот-д'Ивуаром (3108 долларов США, 151).

4. АТО Гагаузия (2890 долларов США), третий регион по уровню развития в Молдове, согласно РВВП на душу населения по ППС находится в списке между Бангладеш, в Юго-Восточной Азии (2979 долларов США, 153), Демократической Республикой Сан-Томе и Принсипи в Западной Африке (2963 долларов США, 154) и Республикой Вануату, в Океании (2890 долларов США, 155), Республикой Камерун в центральной Африке (2836 долларов США, 156).
5. Следующие два региона развития в Республике Молдова, Юг (2768 долларов США) и Центр (2587 долларов США) расположены в нижней части списка между странами со слабой или крайне слабой экономикой, как Кения в Восточной Африке (2819 долларов США, 157), Папуа-Новая Гвинея в западной части Тихого океана (2647 долларов США, 158), Таджикистан (2567 долларов США, 159), Королевство Лесото в Южной Африке (2473 долларов США, 160).

Таким образом, мы можем утверждать, что муниципий Кишинев является наиболее важным экономическим центром Республики Молдова. В столице находятся наиболее важные финансовые учреждения и бизнес-компании, предприятия в области производства, транспорта, логистики и т.д. Наиболее важные финансовые потоки, национальные и международные сосредоточены в Кишиневе.

В приведенной ниже таблице рассматривается вклад регионов в создании региональной Валовой добавленной стоимости (РВДС) в 2014 году.

Таблица 8. Вклад регионов в создании региональной Валовой добавленной стоимости (РВДС) в 2014 году

Регионы развития	Сельское хозяйство, лесное хозяйство и рыболовство	Промышленность	Строительство	Услуги
ЦЕНТР	34%	19%	7%	11%
МУН. КИШИНЕВ	2%	53%	75%	67%
СЕВЕР	35%	20%	8%	14%
ЮГ	23%	5%	9%	6%
АТО ГАГАУЗИЯ	6%	3%	1%	2%
Всего	100%	100%	100%	100%

Источник: Национальное бюро статистики

Согласно вышеприведенным данным, вклад Кишинева в создании валовой добавленной стоимости в сфере промышленности, услуг и строительства составляет 53%, 67% и 75% соответственно. Кроме того, здесь сосредоточены наиболее важные банки и финансовые учреждения в стране, которые оказывают значительную поддержку экономики.

Далее следует РР Север, который вносит самый большой вклад в секторе сельского хозяйства, лесного хозяйства и рыболовства – 35% и в промышленности – 20%. В регионе развития Север находятся несколько динамично развивающихся городов: Бельцы, Сорока, Дрокия, Единец и т.д. В регионе находится агропромышленный сектор производства сахара. В Бельцах ведет деятельность одна из самых эффективных Свободных экономических зон в стране. Здесь же сосредоточены несколько предприятий по производству **алкогольных напитков и натуральных соков**.

Регион Север вносит существенный вклад в создании валовой добавленной стоимости в секторе сельского хозяйства, лесного хозяйства и рыболовства – 34% и в промышленности – 19%. В этом регионе находятся города, которые прилегают к столице (Оргеев, Яловень, Стрэшень и т.д.) и хорошо известные винные заводы (Крикова, Милештий Ной и т.д.). Наличие предприятий пищевой промышленности стимулирует развитие сельского хозяйства.

Вклад региона Юг в создании валовой добавленной стоимости в секторе сельского хозяйства равняется 23%. Самые важные города Кагул, Кэушень,

Чимишлия. Регион славится тем, что здесь находится наиболее важный объект инфраструктуры и логистики в стране, грузовой порт и терминал нефтепродуктов в Джурджулешть.

АТО Гагаузия, самый маленький регион как по площади и численности населения, так и по агропромышленному потенциалу, и его вклад в создании валовой добавленной стоимости в секторе сельского хозяйства равняется 6%.

Анализ конкретного примера

По данным Всемирного банка, ВВП на душу населения (по ППС для более точного сравнения с другими странами) вырос в 4 раза в Румынии в период 1998-2015 годов (303% соответственно). Таким образом, Румыния располагается на восьмой строчке в списке стран с самым большим приростом ВВП на душу населения по ППС в мире, следом за пятью странами в Азии и Кавказском регионе (включая Китай), одним государством из Африки (Экваториальная Гвинея). На континентальном уровне, Румыния находится на втором месте в Европе и на первой строчке в ЕС. Другие страны, которые имеют похожие показатели с Румынией (прирост ВВП в 3 – 3,5 раза за 18 лет) это Албания, Беларусь и балтийские государства. В другой группе стран с приростом ВВП на душу населения по ППС в 2,5 – 3 раза находятся Босния и Герцеговина, Болгария, Молдова, Польша, Словакия и Македония.

5. Синтез, выводы и рекомендации

Углубление и институционализация отношений Республики Молдова с Европейским Союзом проложило путь для постепенной аппроксимации и последующей реализации европейской модели регионального развития. В данном контексте, разработанная нормативно-правовая база в сфере регионального развития устанавливает задачи, институциональные рамки, компетенции и инструменты для реализации политики регионального развития в Республике Молдова в соответствии с положениями и духом директив ЕС, направленных на уменьшение различий и дисбаланса в социальном и экономическом развитии между регионами.

В республике Молдова наблюдается положительная динамика реализации политики регионального развития. Хотя достигнутые результаты не привели, пока, к существенным изменениям в устраниении дисбаланса социально-экономического развития между регионами, региональное развитие расширяется, охватывая все новые сферы деятельности, а сигналы, полученные от граждан, обнадеживают. Вместе с тем, публичные учреждения набираются опыта и все более профессионально подходят к осуществлению политики регионального развития.

Тем не менее, Республика Молдова все ещё недостаточно привлекательна, с точки зрения социально-экономического развития, для граждан и политических элит Приднестровья. Исходя из ВВП на душу населения по ППС в более чем 200 странах в 2014 году, Республика Молдова (с показателем ВВП в 4763 долларов США, 137 место) остается самой бедной страной в Европе. ВВП на душу населения в нашей стране в 7 раз меньше, чем средний показатель в Европейском Союзе (31770 долларов США), который находится на 32 месте в данном списке.

Следует отметить, что ВВП на душу населения по ППС в Республике Молдова в 4 раза ниже, чем показатель Румынии (19134 долларов США, 65 место) и в 1,7 раза ниже, чем уровень в Украине (8238 долларов США, 117 место). Албания, например, которая в

прошлом имела сопоставимый уровень бедности с Молдовой, с ВВП на душу населения в 10122 долларов США, находилась на 107 месте в 2014 году. После того как Албания 1 апреля 2009 года стала членом НАТО, она официально подала заявку о присоединении к Европейскому союзу 28 апреля 2009 года.

На региональном уровне, Валовой внутренний продукт на душу населения по ППС, за исключением Кишинева, очень низкий: Кишинев (12193 долларов США, 94-95), РР Север (3151 долларов США, 149-150), АТО Гагаузия (2890 долларов США, 154-155), РР Юг (2768 долларов США, 157-158) РР Центр (2587 долларов США, 158-159).

Приднестровский регион продолжает официальный курс на отделении от Республики Молдова. Данный курс направлен на интеграцию в евразийский регион, что противоречит основным интересам Республики Молдова, цель которой европейская интеграция. В приднестровском регионе отсутствует правовая и институциональная база в сфере регионального развития. Более того, к сожалению, приднестровский регион отклоняет любое предложение регионального сотрудничества со стороны Кишинева и, в настоящее время, не осуществляет политику регионального развития.

Республика Молдова и Украина, в феврале 2012 года подписали учредительный договор Еврорегиона «Днестр». Еврорегион «Днестр» включает Винницкую область в Украине и 7 районов Республики Молдова: Окница, Дондучень, Сорока, Шолданешть, Флорешть Резина и Дубоссарь. Районы Каменка и Рыбница приднестровского региона получили приглашение стать членами Еврорегиона, однако власти в Тирасполе категорически запретили им принять участие, отклонив и неприняв многочисленные возможности развития.

Приднестровский регион, который в последнее время сталкивается с серьезными социально-экономическими проблемами, согласился участвовать в программах предоставления помощи в области

развития внешних доноров, непосредственно в программе ЕС "Меры по укреплению доверия" под руководством ПРООН Молдова и других фондов партнеров по развитию Республики Молдова.

В данный неопределенный период, люди искусства, спортсмены, экономические агенты и часть общественных организаций приднестровского региона поддерживают отношения между правым и левым

берегом Днестра. Таким образом, приднестровские власти дают свое молчаливое согласие некоторым спортивным и культурным организациям, НПО и экономическим агентам региона участвовать, в сотрудничестве с партнерами на правом берегу Днестра, в мероприятиях, относящихся к получению фондов для поддержки создания партнерств между данными организациями с обоих берегов Днестра укрепляя и развивая данные сферы деятельности.

Рекомендации:

1. Проведение административной территориальной реформы в соответствии со Стратегией реформы публичного управления на 2016-2020 годы и обязательствами изложенных в Плане действий правительства, Соглашении об ассоциации РМ-ЕС, Национальной стратегии развития «Молдова-2020», Целями устойчивого развития послужило бы стимулом для регионального развития. Слишком большое количество примэрий (898) и районов (32) препятствует успешную реализацию регионального развития. Чрезмерная фрагментация административно-территориальных единиц требует существенных человеческих и финансовых ресурсов необходимых для поддержания данной неэффективной системы. Более 94% примэрий в сельской местности исполняют роль представления, а не обеспечения предоставления надлежащих коммунальных услуг. Функции и обязанности, возложенные на эти органы, ограничены, де-факто, выдачей документов (сертификатов, лицензий и т.д.). Данные органы МПУ не имеют необходимый персонал или финансовые ресурсы, чтобы обеспечить комплексные функции. Вместе с тем, неопределенное, неясное, неполное ограничение полномочий между различными уровнями публичной администрации не позволяет успешное и динамичное осуществление РСПП на 2016-2020 гг.

2. Успешное достижение целей НСПП 2016-2020, CPP Север 2016-2010, CPP Центр 2016-2020, CPP АТО Гагаузия 2016-2020.

Последовательное и постепенное осуществление данных стратегий, как на национальном, так и на региональном уровне приведет к модернизации страны и успешной реализации структурных

реформ, предусмотренные Соглашением об ассоциации ЕС-Республика Молдова, которые могут принести к социально-экономической и территориальной сплоченности в Республике Молдова. Успешное внедрение европейской модели регионального развития, рост регионального валового внутреннего продукта на душу населения по ППС приведет, безусловно, к повышению привлекательности регионов для граждан левобережья. Привлекательность правого берега Днестра означает, во-первых, осязаемые результаты от проведения структурных реформ на благо граждан Республики Молдова.

3. Внедрение и применение механизмов межбюджетного сотрудничества между двумя берегами Днестра.

Межбюджетное сотрудничество является инструментом для совместного предоставления качественных и эффективных публичных услуг на местном уровне, относящихся к следующим областям: территориальное экономическое развитие, сохранение культурного наследия и проведение культурно-массовых мероприятий, сбор и вывоз отходов, орошение сельскохозяйственных земель, городское планирование, управление и охрана окружающей среды, развитие туризма и т.д. Объединив усилия нескольких органов МПУ с обоих берегов Днестра можно обеспечить необходимые условия и предпосылки для организации и финансирования публичной службы или нескольких служб, в условиях, когда каждая административно-территориальная единица по отдельности не обладают человеческими и финансовыми ресурсами для предоставления этих услуг. Межбюджетное сотрудничество может быть формальным

или неформальным. ИДИС «Вииторул» имеет достаточный опыт в этой области, создав несколько межмуниципальных предприятий с успехом предоставляющих публичные услуги для многих примэрий: МП «Тулумба Сервичий» (Гура Галбеней, Ивановка Ноуэ, Липовень, Албина), МП «Конгаз супары» (Конгаз, Кисселия, Котовское), МП «Лумен Ермоклия» (Ермоклия, Фештелица, Попяска). Межобщинное сотрудничество подразумевает и определенные риски, поэтому к нему необходимо тщательно подготовиться с разных точек зрения. Только таким образом, межобщинное сотрудничество может обеспечить значительные преимущества для всех административно-территориальных единиц с обоих берегов Днестра.

4. Внедрение механизмов для сельского сотрудничества, на основе европейской инициативы известной под названием LEADER, на обоих берегах Днестра.

Данная инициатива имеет собственную методологию реализации и представляет собой первую общеевропейскую инициативу развития сельских территорий (“Liaison entre le développement de l'économie rural” - Связь между действиями по развитию сельской экономики). Инициатива была одобрена Европейской комиссией 15 марта 1991 года. Внедрение методологии LEADER будет стремиться к тому, чтобы население в сельской местности, на обоих берегах Днестра, образовывало партнерства в виде Групп действий на местном уровне, которые будут самостоятельно отвечать за анализ проблем, с которыми сталкивается сообщество, разработку стратегии развития, определение приоритетных задач и осуществление собственной программы развития общины. Таким образом, в сельской местности, особенно в районах Приднестровья: Слободзея, Григориополь, Дубоссары, Каменка, Рыбница и в районах на правом берегу: Штефан-Водэ, Кэушень, Анений Ной, Криулень, Дубэсарь, Резина, Флорешть, Шолдэнешть появится возможность реализации проектов относящихся к следующим

областям: *мобилизация населения, сохранение культуры и самобытности, сохранение и управление природными ресурсами, создание рабочих мест и доступ к рынку, применение новых технологий с целью получения прибыли, обеспечение социально-профессиональной интеграции населения, приобретение новых технических знаний, приобретение навыков посредством обучения или продвижение имиджа регионов.*

5. Разработка технико-экономических обоснований для районов на обоих берегах Днестра экспертами из Кишинева и Тирасполя для обоснования реализации механизмов межобщинного сотрудничества, механизмов сотрудничества в сельской местности на основе инициативы LEADER, механизмов регионального развития.

Эти три механизма могут быть эффективными и оказать положительное воздействие, при правильном применении, и основываясь на серьезном социально-экономическом обосновании. Мы уже имеем положительный опыт совместной разработки экспертами с обоих берегов Днестра социально-экономических исследований и анализов относительно нынешнего положения региона. После разработки технико-экономических обоснований будет доподлинно известно, какие ресурсы и в каком количестве необходимы для успешного применения вышеописанных механизмов. Такой анализ сможет способствовать возрождению и привлечению внимания к сельской местности с учетом интересов граждан проживающих на обоих берегах Днестра.

Поддерживая финансово проекты регионального развития, межмуниципального сотрудничества, сотрудничества в сельской местности, международные донары, совместно с НПО, ответственными экономическими агентами, органами местного управления с обоих берегов Днестра, начнут работать сообща и реализовывать осуществимые проекты, которые могут укрепить доверие между общинами с обоих берегов Днестра.

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preoccupați de succesul tranzitiei spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

